

**Cu privire la aprobarea Strategiei Sectoriale de Dezvoltare pentru anii
2014-2020 „Educația-2020”**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Strategia Sectorială de Dezvoltare pentru anii 2014-2020 „Educația – 2020” (conform anexei).

2. Ministerele și alte autorități publice centrale vor asigura transpunerea prevederilor Strategiei Sectoriale de Dezvoltare pentru anii 2014-2020 „Educația – 2020” în documentele de planificare strategică, în special Strategiile sectoriale de cheltuieli din Cadrul bugetar pe termen mediu, bugetul anual și planul anual de acțiuni.

3. Coordonarea și controlul executării Strategiei Sectoriale de Dezvoltare pentru anii 2014-2020 „Educația – 2020” se pune în sarcina Ministerului Educației.

Prim-ministru

IURIE LEANCĂ

Contrasemnează:

Ministrul educației

Maia Sandu

Ministrul finanțelor

Anatol Arapu

Aprobată
prin Hotărîrea Guvernului nr. _____
din „_____” _____ 2014

EDUCAȚIA – 2020

**STRATEGIA SECTORIALĂ DE DEZVOLTARE
PENTRU ANII 2014 – 2020**

**MINISTERUL EDUCAȚIEI
2014**

Cuprins

<i>Abrevieri</i>	4
I. PREAMBUL	5
II. SCOPUL, OBIECTIVELE GENERALE ȘI PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE STRATEGIEI	7
SCOPUL STRATEGIEI	7
OBIECTIVELE GENERALE ALE STRATEGIEI.....	7
PRINCIPIILE STRATEGIEI	7
III. SITUAȚIA ACTUALĂ, DEFINIREA PROBLEMELOR ȘI TENDINȚE GENERALE.....	9
ACCES	12
RELEVANȚĂ	21
CALITATE	25
IV. VIZIUNE STRATEGICĂ	34
CONTEXTUL EUROPEAN	34
VIZIUNEA STRATEGICĂ „MOLDOVA 2020”	35
VIZIUNEA STRATEGICĂ „EDUCAȚIA 2020”	36
V. DIRECȚII STRATEGICE, ACȚIUNI PRIORITARE ȘI REZULTATE SCONTATE	37
ACCES LA EDUCAȚIE ȘI ȘANSE EGALE.....	37
STUDII RELEVANTE PENTRU ECONOMIE ȘI SOCIETATE	41
RESURSE UMANE CALIFICATE, MANAGEMENT EFICIENT ȘI ASIGURAREA CALITĂȚII	44
VI. IMPLEMENTAREA, MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA STRATEGIEI	52
PLANIFICAREA IMPLEMENTĂRII STRATEGIEI	52
FINANȚAREA STRATEGIEI	52
MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA STRATEGIEI	59
VII. RISCURI ÎN PROCESUL DE IMPLEMENTARE A STRATEGIEI	62

NOTĂ: Informația statistică din acest document se bazează pe datele oficiale ale Biroului Național de Statistică, cu excepția cazurilor în care este indicat altfel. Anii de referință au fost selectați în funcție de relevanța acestora pentru informația în discuție.

Abrevieri

ANACIP	Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional
APL	Administrația Publică Locală
BNS	Biroul Național de Statistică
BPN	Bugetul Public Național
CBTM	Cadrul Bugetar pe Termen Mediu
CDS	Curriculum la Decizia Școlii
CES	Cerințe Educaționale Speciale
CSI	Comunitatea Statelor Independente
ESG	<i>Environmental, Social, Governance Standards</i> (Standarde de mediu, sociale și de bună guvernare)
HG	Hotărârea Guvernului
IIS	Instituțiile de Învățământ Superior
ISCED	<i>International Standard Classification of Education</i> (Clasificarea internațională standard în educație)
MDL	Lei Moldovenești
MOOC	<i>Massive Open Online Courses</i> (Cursuri masive deschise pe Internet)
OECD	<i>Organisation for Economic Cooperation and Development</i> (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică)
PIB	Produsul Intern Brut
PISA	<i>Programme for International Student Assessment</i> (Programul Internațional de Examinare a Elevilor)
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
SIE	Sistemul Informațional Educațional
SUA	Statele Unite ale Americii
TIC	Tehnologia Informației și Comunicării
TSI	Tehnologia Societății Informaționale
UE	Uniunea Europeană
UNICEF	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
VET	<i>Vocational Education and Training</i> (Educație și instruire vocațională)

I. PREAMBUL

Educația reprezintă o prioritate națională în Republica Moldova. Educația constituie factorul de bază în transmiterea și crearea de noi valori culturale și general-umane, în dezvoltarea capitalului uman, în formarea conștiinței și identității naționale, în promovarea aspirațiilor de integrare europeană și are un rol primordial în crearea premiselor pentru dezvoltarea umană durabilă și edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere. Calitatea educației determină în mare măsură calitatea vieții și creează oportunități pentru realizarea în volum deplin a capacităților fiecărui cetățean.

Ministerul Educației propune schimbarea accentelor în educație în favoarea calității procesului educațional și a competențelor pe care tinerii le obțin în procesul educațional. Succesul individului depinde de capacitatea sa de adaptare la schimbări și învățare continuă, iar sistemul educațional trebuie să ofere mediul adecvat pentru dezvoltarea acestor capacități. În contextul schimbărilor globale și a declinului demografic accentuat, învățarea pe tot parcursul vieții devine o preocupare importantă a sistemului educațional.

Ministerul Educației mizează pe dezvoltarea unei expectații înalte a cetățenilor față de sistemul educațional și pe largă lor implicare în procesul de reformare. În Republica Moldova, educația se plasează pe primele locuri în clasamentele ce descriu nivelul de satisfacție a cetățenilor privind principalele aspecte ale vieții social-economice. Ponderea celor care se declară mulțumiți și foarte mulțumiți de serviciile educaționale depășește nivelul de 50%¹. Această percepție, corelată cu rezultatele scăzute la testele internaționale și naționale, cu gradul redus de angajare în câmpul muncii a tinerilor absolvenți și cu legătura slabă dintre dezvoltarea profesională și cerințele pieței muncii, precum și rata înaltă a plăților neformale², indică o lipsă de informare a populației cu privire la menirea sistemului educațional. Calitatea vieții și competitivitatea economică a țării depind de accesibilitatea, calitatea și relevanța educației.

Strategia Sectorială de Dezvoltare a Educației pentru anii 2014–2020 (în continuare – „Strategia”) este principalul document de politici în domeniul educației. Ea stabilește obiectivele și sarcinile pe termen mediu în vederea dezvoltării educației și definește orientările și direcțiile prioritare de dezvoltare a sistemului de învățământ din Republica Moldova. În scopul coordonării integrate a procesului de planificare strategică sectorială în domeniul educației, prevederile Strategiei au fost corelate cu documentele de politici relevante, cu reformele demarate în sistemul de învățământ, cu alte reforme ce reprezintă o continuitate operațională a acțiunilor proiectate în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova – 2020”.

Strategia este organizată pe baza a trei piloni: acces, relevanță, calitate. Sistemul educațional are menirea să asigure valorificarea potențialului fiecărei persoane și să educe o forță de muncă competitivă. În acest context, strategia este orientată spre rezultate și abordează problemele și soluțiile atât pe trepte de învățământ, cât și pe subiecte transversale. Multe dintre problemele analizate sînt interconectate și nu se referă la un singur pilon al strategiei, dar sînt incluse într-un anumit capitol pentru a asigura o abordare coerentă.

Procesele de implementare a Strategiei vor fi organizate atât pe baza documentelor de politici, cât și prin schimbări de ordin legislativ. Direcțiile strategice și obiectivele specifice stabilite în Strategie vor fi incluse în Programele de Dezvoltare Strategică ale autorităților publice centrale, iar implementarea acestora va fi realizată prin documentele de planificare strategice la nivel de ministere, în special Cadrul bugetar pe

¹ Institutul de Politici Publice, *Barometrul Opiniei Publice*, 2001–2012.

² Institutul de Politici Publice și Centrul de Investigații Sociologice și Marketing „CBS-AXA”, *Plățile formale și neformale achitate de către părinți în instituțiile de învățământ preuniversitar*, 2013.

termen mediu (CBTM), bugetul și planul anual de acțiuni. Cadrul legislativ pentru direcțiile strategice și obiectivele specifice stabilite în Strategie este asigurat prin noul proiect al Codului Educației, reglementările cărui sînt în concordanță cu prevederile Strategiei. Finanțarea proceselor de implementare a Strategiei va fi efectuată de la bugetul de stat, bugetele locale, prin atragerea de granturi, fonduri, sponsorizări și alte surse legale, accentul punîndu-se pe metodele de bugetare bazate pe proiecte, programe și performanță.

II. SCOPUL, OBIECTIVELE GENERALE ȘI PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE STRATEGIEI

SCOPUL STRATEGIEI

Strategia „Educația 2020” oferă o diagnoză a stării actuale a sistemului de educație din Republica Moldova, identifică principalele probleme ale sistemului și selectează soluțiile cele mai potrivite pentru rezolvarea acestora, astfel încât sistemul de educație să devină principalul factor de progres economic și social al țării.

OBIECTIVELE GENERALE ALE STRATEGIEI

(i) asigurarea dezvoltării durabile a sistemului educațional în vederea formării unei personalități întregi, active, sociale și creative – factori principali ai dezvoltării umane și ai progresului social-economic al țării;

(ii) sporirea accesului la educație de calitate pentru toți copiii și tinerii, prin asigurarea unui mediu școlar prietenos și protectiv și prin consultarea elevilor, studenților și părinților în procesul de luare a deciziilor;

(iii) stabilirea direcțiilor prioritare de dezvoltare a educației în Republica Moldova și a mecanismelor de realizare a acestora;

(iv) creșterea eficienței cheltuirii banului public investit în educație, astfel încât resursele disponibilizate să fie redirecționate pentru a îmbunătăți rezultatele învățării, inclusiv prin investiții în cadrele didactice, procesul educațional și infrastructura instituțiilor de învățământ;

(v) sporirea eficienței sistemului educațional, extinderea și diversificarea serviciilor educaționale prin valorificarea oportunităților oferite de tehnologia informației și a comunicațiilor;

(vi) extinderea și diversificarea sistemului de instruire a adulților pe parcursul întregii vieți din perspectiva formării generale și a formării profesionale continue, în corespundere cu nevoile persoanei raportate la necesitățile socioeconomice;

(vii) compatibilizarea structurală și calitativă a învățământului național cu spațiul educațional european al educației.

PRINCIPIILE STRATEGIEI

Rigoarea. Analiza efectuată, soluțiile propuse și viziunea strategică se referă la fiecare proces și componentă a sistemului educațional, astfel încât operaționalizarea strategiei să conducă la atingerea deplină a tuturor obiectivelor propuse.

Reconsiderarea. O parte din problemele sistemului de educație din Republica Moldova persistă de mai bine de 20 de ani, în ciuda încercărilor succesive de îmbunătățire întreprinse de-a lungul acestei perioade de timp. Strategia propune o nouă construcție instituțională, avînd la bază principii și abordări moderne care să aibă ca rezultat inclusiv schimbarea mentalității celor implicați: profesori, elevi, părinți, sectorul economic etc.

Eficiența. Procesele din educație și problemele identificate sînt analizate în mod obligatoriu și din punctul de vedere al eficienței investiției banului public, unul dintre obiectivele strategiei fiind acela de a obține maximum calitate din fondurile alocate educației.

Pilotarea și reproducerea. Multe dintre soluțiile propuse au fost pilotate, iar cele care nu au fost vor fi experimentate și vor fi selectate doar cele care și-au dovedit sau își vor dovedi viabilitatea în condițiile particulare ale Republicii Moldova.

Adaptarea. Soluțiile propuse, aplicate cu succes și în alte țări, au fost adaptate la realitățile culturale, economice și sociale ale Republicii Moldova, astfel încât să producă un impact maxim în creșterea relevanței și calității proceselor educaționale.

Viabilitatea instituțională. Construcția instituțională propusă a fost analizată în detalii din punctul de vedere al funcționalității, astfel încât responsabilitățile fiecărui nivel decizional din sistemul de educație, precum și raporturile dintre diferitele tipuri de instituții, bazate pe respectarea principiului subsidiarității și echilibrului în decizii, să fie clar stabilite și delimitate.

III. SITUAȚIA ACTUALĂ, DEFINIREA PROBLEMELOR ȘI TENDINȚE GENERALE

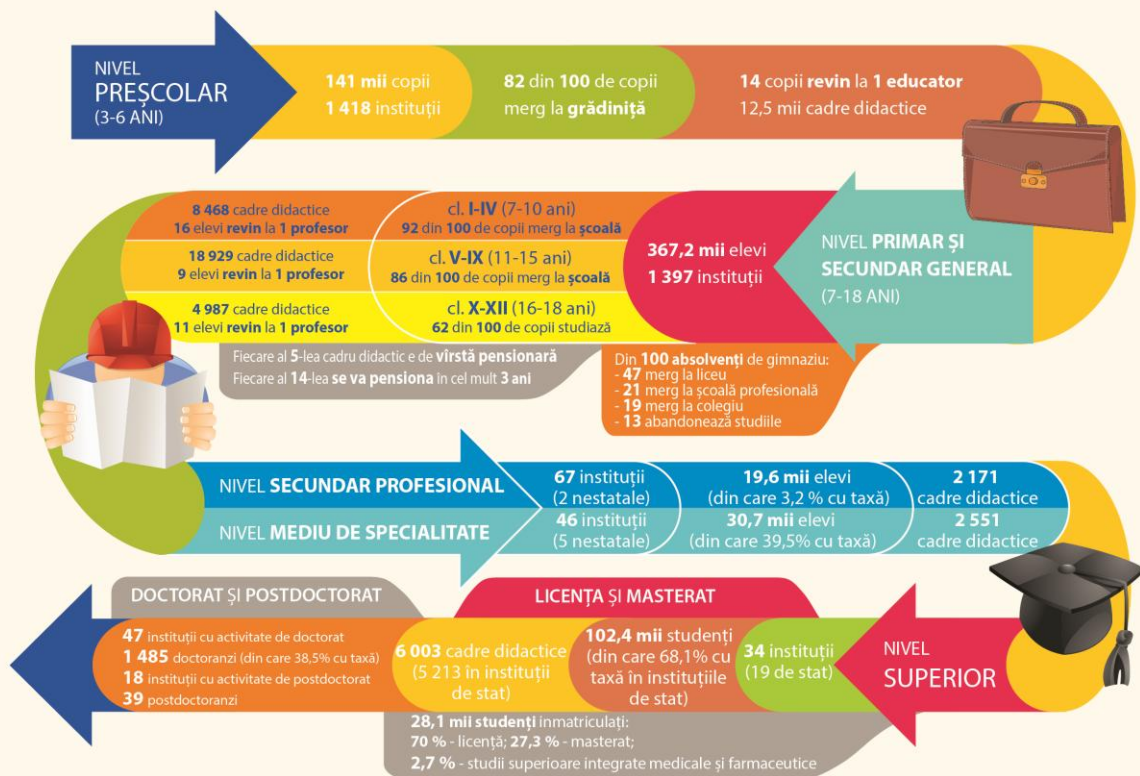
SISTEMUL EDUCAȚIONAL ÎN CIFRE

19%

DIN POPULAȚIE
ESTE IMPLICATĂ

ÎN PROCESUL
EDUCAȚIONAL

În anul de studii 2012/2013, din totalul de peste 3,5 milioane de oameni, aproximativ 662 mii sau 18,6%, au fost implicați în procesul educațional.

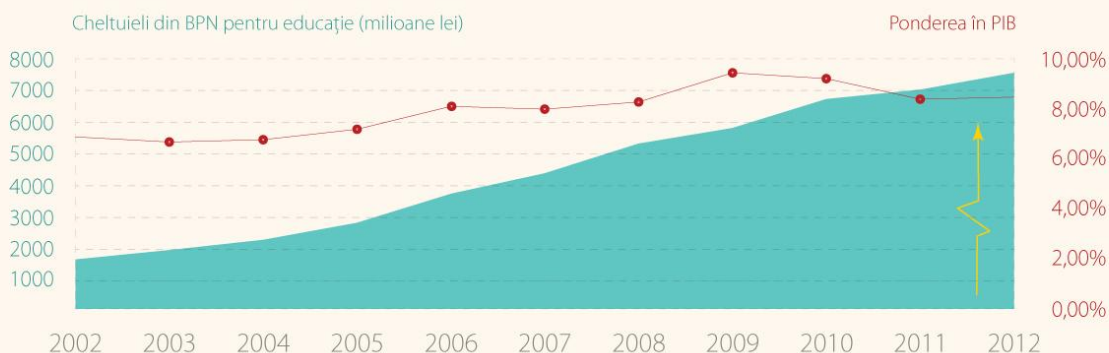

NIVELUL DE PREGĂTIRE AL POPULAȚIEI ACTIVE DE PESTE 15 ANI

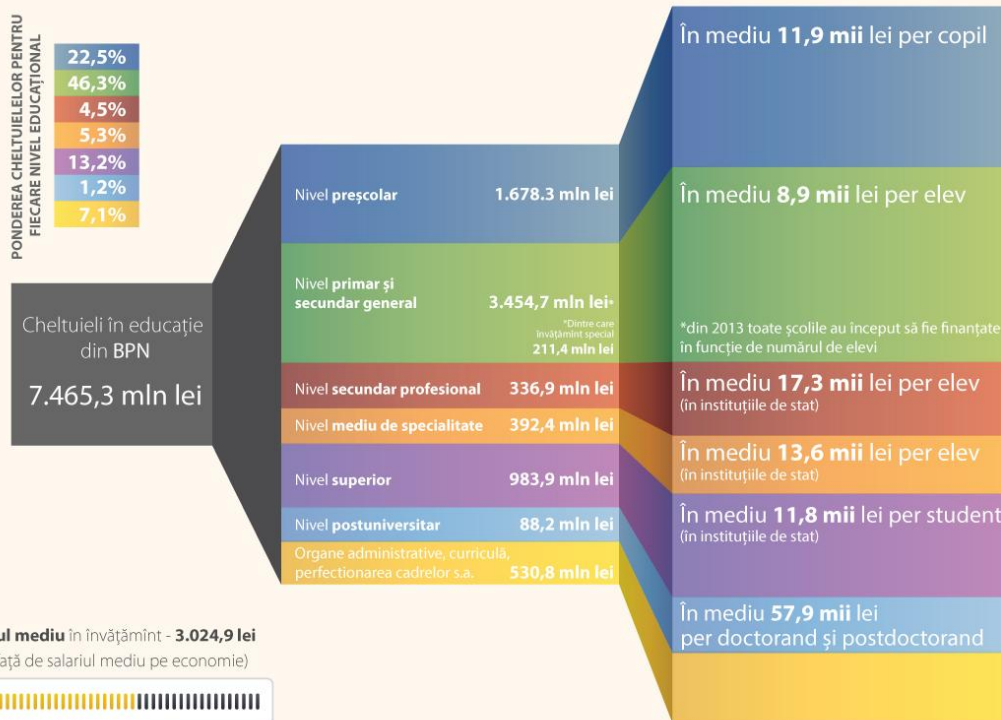
2002-2012

CHELTUIELI DIN BPN ȘI PONDERA ACESTORA ÎN PIB

2012

RESURSE UMANE ȘI FINANCIARE

Salariul mediu în învățământ - 3.024,9 lei (87% față de salariul mediu pe economie)

Salariul mediu pe economie - 3.477,7 lei

Numărul total de persoane angajate în sistem este de 114,3 mii (9.1% din populația activă), dintre care: 59,6 mii cadre didactice și 55,1 mii personal administrativ și auxiliar

Salarizarea pe nivele educaționale (pe post), lei

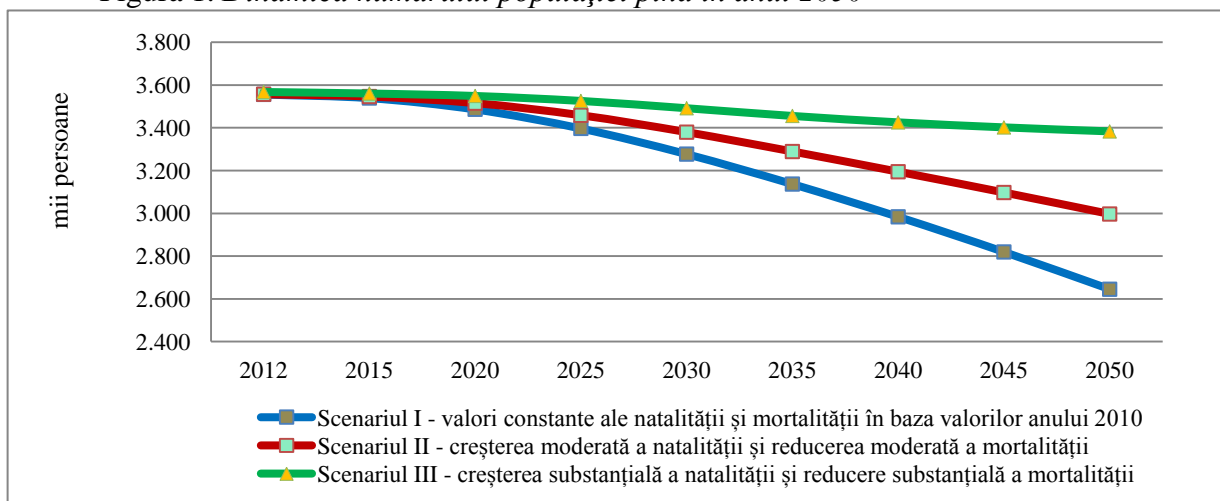
Salariul în sector este direct proporțional stagiului de muncă și gradului didactic al profesorului. Diferențe salariale nu se fac între treptele de învățământ

Tranziția economică dificilă și declinul demografic afectează și situația din sistemul educațional. Deși ponderea investițiilor în educație crește, competitivitatea economiei rămîne scăzută.

Republica Moldova a parcurs o perioadă de tranziție dificilă. Ultimele două decenii au fost marcate de recesiune economică, declin demografic, emigrare și, mai recent, de efectele crizei financiare din 2008-2009. Deși, de la începutul anilor 2000, economia a crescut de mai mult de două ori, PIB-ul pe cap de locuitor la paritatea puterii de cumpărare rămîne în continuare redus, înregistrînd în anul 2012 valoarea de 3.424 de dolari SUA, cea mai joasă din Europa de Sud-Est³. Perioada favorabilă de creștere economică din 2000-2008 a fost determinată mai degrabă de remitențe decît de intrările de capital, exporturi sau investiții străine directe⁴. Remitențele au devenit pilonul pe care se sprijină economia Republicii Moldova în prezent și continuă să fie o caracteristică importantă a dezvoltării economice.

Declinul demografic duce la scăderea continuă a populației cuprinse în procesul educațional. Conform datelor BNS, tendințele proceselor demografice denotă reducerea populației țării, semnalată încă de la începutul anilor '90, care, în ultimul deceniu, a scăzut cu circa 60 de mii de persoane, cu un curs negativ constant al sporului natural. Acest declin demografic se datorează micșorării natalității, menținerii unui nivel ridicat al mortalității, emigrării masive a populației tinere. Mai mult de atît, prognozele demografice pînă în anul 2050, pe baza diferitor scenarii, confirmă perpetuarea declinului demografic în următoarele decenii (Figura 1). Astfel, dacă natalitatea și mortalitatea vor avea valori constante, egale cu valorile înregistrate în anul 2010 (natalitatea – 11,4 născuți-vii la 1000 de locuitori, și mortalitatea – 12,3 decedați la 1000 de locuitori), pînă în 2050, efectivul populației țării poate să se micșoreze cu circa 900 de mii de locuitori, constituind la sfîrșitul perioadei de proiecție 2644,6 de mii de locuitori. În condițiile în care se atestă diminuarea generațiilor tinere și creșterea ponderii populației vîrstnice, procesul de reducere a populației școlare devine tot mai accentuat.

Figura 1. *Dinamica numărului populației pînă în anul 2050*

Sursa: Academia de Științe a Moldovei, pe baza datelor BNS

Investițiile în educație nu asigură competitivitatea economiei naționale. Pe parcursul anilor 2005-2012, ponderea cheltuielilor publice pentru învățămînt în PIB a crescut de la 7,9% pînă la 8,4%. A crescut și ponderea cheltuielilor publice pe elev/student în raport cu

³ Banca Mondială, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD>.

⁴ Banca Mondială, Memorandumul Economic pe țară, *Moldova după criza mondială: promovarea competitivității și creșterii comune*, aprilie 2011.

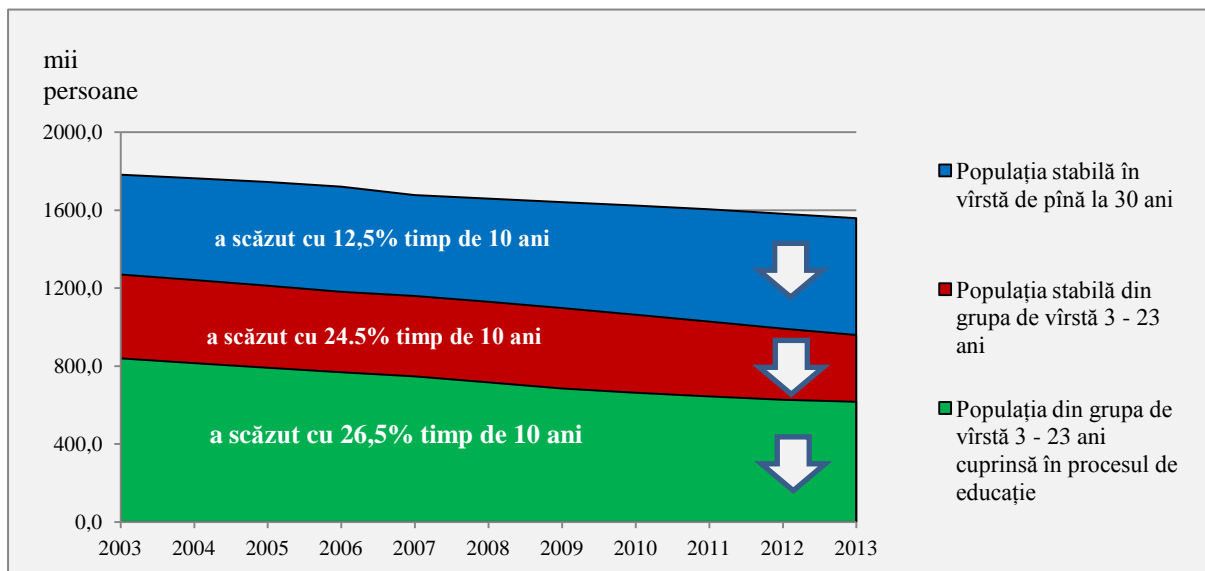
PIB pe cap de locuitor, de la 34,9% în anul 2005 până la 45,2% în 2012. O parte din aceste cheltuieli reprezintă cheltuieli cu caracter social și nu pot fi clasificate ca și investiții în educație. În anul 2012, circa 13,5% din bugetul pentru învățământ au revenit cheltuielilor pentru alimentație, burse și întreținerea căminelor⁵. Totuși, cheltuielile în educație au crescut constant, dar investițiile realizate în ultimii ani nu au reușit să satisfacă necesitățile unui sector care își propune să educe forță de muncă pentru o economie globală tot mai competitivă. În actualele condiții, se impune o abordare cuprinzătoare și inovatoare a politicilor în domeniul educației.

ACCES

Declinul demografic duce la scăderea semnificativă a populației cuprinse în procesul de educație și generează probleme de supradimensionare a rețelei școlare. Totuși persistă probleme de acces la anumite trepte de învățământ.

Ca urmare a declinului demografic cauzat de sporul negativ al populației și de exodul peste hotare, numărul elevilor și al studenților a scăzut semnificativ. Astfel, numărul populației stabile în vîrstă de pînă la 30 de ani a constituit 1558,9 mii de persoane la începutul anului 2013, prezentînd o micșorare cu 7,1% față de anul 2007, și cu 12,5% față de anul 2003. În cazul populației din grupa de vîrstă 3-23 ani s-a înregistrat o micșorare cu 17,3% față de anul 2007, și cu 24,5% față de anul 2003, iar numărul persoanelor cuprinse în procesul de educație (3-23 ani) s-a redus cu 14,0% față de anul 2007, și cu 26,5% față de anul 2003 (Figura 2)⁶.

Figura 2. Evoluția populației stabile pînă la 30 de ani și a celei cuprinse în procesul de educație, 2003 - 2013

Sursa: Biroul Național de Statistică

⁵ CASE Moldova, finanțat de UNICEF, Raport privind analiza exhaustivă a cheltuielilor bugetare ce țin de protecția socială din sistemul de învățământ al Republicii Moldova în perioada anilor 2008-2010 și practicile existente în regiune pentru finanțarea costurilor conexe educației, 2012

⁶ BNS, Populația și procesele demografice, 2013.

Tendențele demografice negative generează probleme de supradimensionare a rețelei de instituții de învățământ, în special în învățământul general, ceea ce duce la utilizarea ineficientă a resurselor și nu permite investiții în modernizarea și dotarea școlilor. În condițiile în care populația școlară s-a înjumătățit în raport cu 1990 și numărul școlilor a scăzut cu 14,6%, mai persistă problema accesului la studii, determinată de diverși factori la diferite trepte de învățământ.

Accesul copiilor de vîrstă timpurie la educație crește într-un ritm susținut, dar rețeaua existentă de grădinițe acoperă doar o parte din cerere. Se menține discrepanța dintre rata înrolării în mediul urban și în cel rural.

Numărul instituțiilor preșcolare este în creștere, după scăderea dramatică în perioada de recesiune din anii '90. La începutul anului 2013, existau 1418 instituții preșcolare, sau cu circa 6,3% mai multe față de anul 2007. Această creștere a avut ca rezultat majorarea numărului de copii care frecventează aceste instituții pînă la 141,1 mii de copii în anul 2012, cu 17,5% mai mult față de anul 2007. Astfel, se înregistrează o sporire a ratei brute de cuprindere în învățământul preșcolar, aceasta constituind 82,1% în anul 2012 față de 72,6% în anul 2007. Discrepanțele dintre rata de cuprindere în mediul urban și cea din mediul rural persistă, constituind 29,1 p.p. în 2012 comparativ cu 25,2 p.p. în 2007⁷ (Tabelul 1). Deși o parte din această discrepanță poate fi explicată prin înrolarea copiilor din locuri de reședință rurale în grădinițele din localitățile urbane, diferența rămîne a fi semnificativă.

Tabelul 1. Rata brută de înrolare în învățământul preșcolar, în %

Anul	Rata brută total	Rata brută urban	Rata brută rural	Discrepanța
2007	72,6	88,8	63,6	25,2
2012	82,1	100,5 ⁸	71,4	29,1

Sursa: Biroul Național de Statistică

Guvernul, pornind de la importanța educației timpurii în dezvoltarea ulterioară a copiilor, a revizuit Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, stabilind pentru educația preșcolară următoarele obiective: majorarea ratei de înrolare în programele preșcolare pentru copiii de 3-6 ani de la 41,3% în 2002 pînă la 78% în 2015, iar pentru copiii de 5-6 (7) ani – de la 66,5% în 2002 pînă la 98% în 2015, precum și reducerea pînă la mai puțin de 5% a discrepanțelor dintre regiunile rurale și cele urbane, dintre categoriile dezavantajate și cele cu venituri medii. În timp ce obiectivul de înrolare pentru copii de 3-6 ani a fost deja atins, rata de înrolare pentru copii de 5-6(7) ani a constituit 93,5% în 2012.

Deși, în ultimii ani, situația privind accesul copiilor la învățământul preșcolar s-a îmbunătățit, rata de înrolare în grădinițe rămîne scăzută. Conform datelor Ministerului Educației, la începutul anului școlar 2013-2014, doar în mun. Chișinău în listele de așteptare a unui loc în grădinițe erau înscriși circa 8.000 de copii. La începutul anului 2014, nu dispuneau de grădinițe 157 de localități, sau circa 9% din numărul total de localități. Dezvoltarea serviciilor de educație preșcolară la sate este anevoioasă atît din cauza bugetului limitat sau gestionarea ineficientă a resurselor financiare la nivel local, cît și din cauza nivelului scăzut de conștientizare a importanței investițiilor în copil de la cea mai fragedă vîrstă.

⁷ Educația în Republica Moldova, publicație statistică, 2012/2013

⁸ Rata de înrolare de peste 100% poate fi explicată prin înrolarea copiilor care depășesc vîrsta de 7 ani sau vin din alte locuri de reședință decît mediul urban.

Conform datelor oficiale, în Republica Moldova nu există instituții preșcolare private. În realitate, există instituții private care prestează servicii de educație preșcolară, dar ele sînt organizate în calitate de alte tipuri de instituții cum ar fi centre educaționale, asociații obștești, etc. Principala constrîngere în dezvoltarea serviciilor private este legislația imperfectă, care prevede condiții costisitoare cu privire la proprietatea și statutului imobilului instituției de învățămînt și norme sanitar-igienice rigide.

În multe localități în care numărul de copii de vîrstă preșcolară este mic, **deschiderea Centrelor Comunitare de educație timpurie a rezolvat, parțial, problema accesului** la învățămîntul preșcolar. Totuși, părinții, în special în mediul rural, percep instituțiile preșcolare preponderent ca instituții de îngrijire a copiilor, care oferă alimentație, odihnă, și securitate copiilor și posibilitatea de se angaja în cîmpul muncii părinților, iar programul redus, de 4-6 ore dedicate activităților educaționale, al centrelor comunitare nu satisface cerințele părinților care au o zi completă de lucru. Astfel, este nevoie de diversificarea serviciilor de educație timpurie în funcție de nevoile locale, prin încurajarea dezvoltării serviciilor private în domeniu, inclusiv la nivel de familie.

Rata de înrolare în învățămîntul general obligatoriu este într-o ușoară scădere. Problemele de acces sînt cauzate de un șir de factori sociali și instituționali, fiind mai accentuate în cazul grupurilor dezavantajate. În același timp, rețeaua de școli este supradimensionată și învechită, fapt ce duce la utilizarea ineficientă a resurselor. Noua formulă de finanțare per elev avantajează școlile mai mari și permite disponibilizarea de resurse pentru investiții pe termen lung. Totuși, pentru a asigura utilizarea eficientă a bugetului școlii, este nevoie de consolidarea capacităților manageriale și crearea unui sistem funcțional de responsabilizare a managerilor școlari.

Datele statistice oficiale denotă rate stabile de înrolare în învățămîntul primar pe parcursul ultimilor 4 ani, atestîndu-se însă o reducere constantă a ratei de înrolare în învățămîntul gimnazial (Tabelele 2, 3). În anul 2012, în învățămîntul primar, rata brută de înrolare în localitățile urbane a constituit 107,4%, iar în spațiul rural – doar 86,1%. Pentru învățămîntul gimnazial, acești indicatori au constituit 96,2% și, respectiv, 81,1%. În același timp, lipsa unui mecanism coerent de colectare a datelor și măsurare a indicatorilor, precum și a unui sistem informațional de monitorizare și evaluare a situației din sistem, creează obstacole serioase pentru măsurarea exactă a înrolării și pentru exercitarea unui management educațional eficient. Dezvoltarea Sistemului Informațional Educațional (SIE), pilotat de Ministerul Educației în anul 2013, va oferi date și va permite analiza indicatorilor de interes la nivel de școală, administrație publică locală, și la nivel național.

Studiile recente privind problema copiilor în afara școlii și fenomenul de abandon școlar au arătat că există un număr de copii care nu au fost înscriși în învățămînt sau nu frecventează școala. Datele oficiale ale Ministerului Educației raportează că circa 143 de copii lipseau de la școală în anii 2011-2012. Absenteismul rămîne a fi un motiv de îngrijorare sporită. Studiile recent efectuate de către Banca Mondială și UNICEF atestă că există o corelație între treapta educațională și numărul de absențe. Astfel, în anul de studii 2011-2012, elevii din ciclul primar au absentat în medie 24 de ore, în cel gimnazial, numărul de ore absente a fost de 65. Semnificativ este faptul că numărul de absențe, în general, este mai mare în mediul urban, pe cînd cota absențelor nemotivate este mai înaltă în mediul rural. Băieții absentează mai frecvent decît fetele, remarcîndu-se și printr-un număr important de absențe nemotivate.

Tabelul 2. Rata brută de înrolare în învățământul primar, în %

Anul	Rata brută total	Rata brută urban	Rata brută rural	Discrepanța
2007	94,0	100,9	90,5	10,4
2012	93,8	107,4	86,1	21,3

Sursa: Biroul Național de Statistică

Tabelul 3. Rata brută de înrolare în învățământul gimnazial, în %

Anul	Rata brută total	Rata brută urban	Rata brută rural	Discrepanța
2007	90,1	95,4	87,3	8,1
2012	86,7	96,2	81,8	14,4

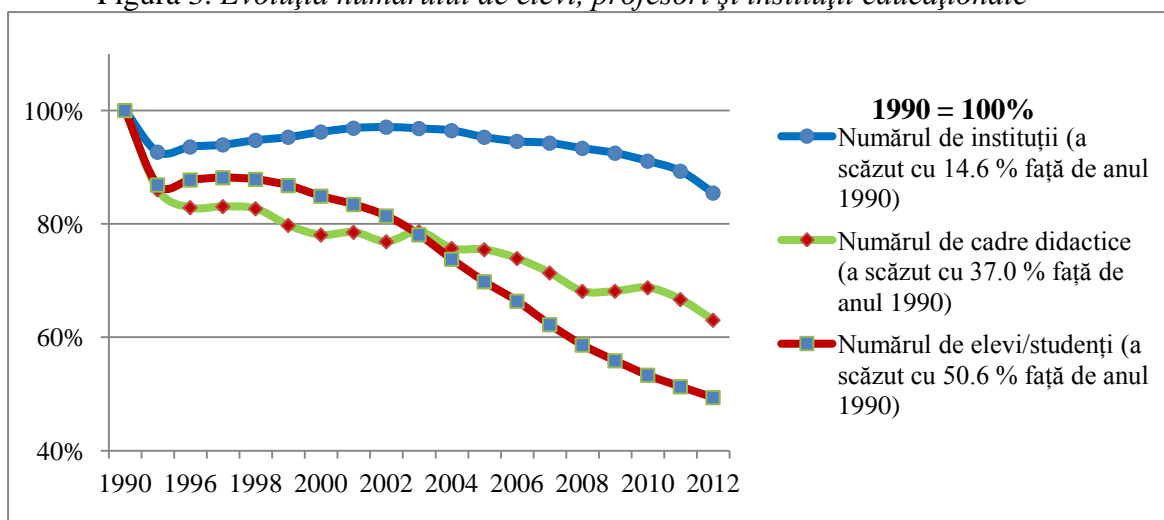
Sursa: Biroul Național de Statistică

Eroziunea ratei de înrolare în mediul rural se datorează parțial înrolării copiilor din locuri de reședință rurale în grădinițele din localitățile urbane. Principalele cauze ale reducerii ratelor de înrolare în învățământul primar și în cel gimnazial sînt determinate, în special, de disparitățile de acces dintre mediul urban și cel rural și în funcție de grupurile de venituri, de problemele de incluziune a copiilor cu necesități educaționale speciale și de migrația copiilor pentru reîntregirea familiei. Totuși, rata de înrolare relativ redusă, în special la treapta gimnazială, rămîne a fi o preocupare. În același timp, lipsește un sistem clar de evidență a copiilor de vîrstă școlară și de responsabilizare a părinților, cadrelor didactice, conducătorilor instituțiilor de învățămînt și organelor administrației publice locale în domeniul școlarizării copiilor.

Învățămîntul general este caracterizat printr-o rețea supradimensionată de școli, iar utilizarea ineficientă a capacității nu permite investiții în modernizarea instituțiilor și dotarea lor cu echipament adecvat. În perioada anilor 1990–2012, numărul elevilor s-a înjumătățit, în timp ce numărul instituțiilor școlare s-a redus cu doar 14,6% (Figura 3). Numărul mediu de elevi per școală a scăzut de la 437 de elevi, în 1990, la 267, în 2012. În consecință, în 2005, Ministerul Educației a demarat un proces de reorganizare a rețelei școlare și de creare a unor școli de circumscripție. În perioada 2005-2013, au fost reorganizate 206 instituții din învățămîntul general. Marea majoritate a reorganizărilor constau în transformarea liceelor în gimnazii sau a gimnaziilor în școli primare. Ca rezultat, a fost stopată diminuarea numărului mediu de elevi pe instituție de învățămînt: numărul mediu de elevi pe clasă a crescut de la 19,2, în luna mai 2012, la 20,0, în luna octombrie 2012 (pentru comparație, în 2002-2003 se înregistrau 22 de elevi pe clasă), și numărul mediu de elevi ce revin la un post didactic a crescut de la 10,9, în mai 2012, pînă la 11,2, în octombrie 2012 (media pentru țările OECD alcătuia 14,0 în 2009)⁹.

⁹ Skills beyond schools, OECD, <http://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school/48631144.pdf>

Figura 3. Evoluția numărului de elevi, profesori și instituții educaționale

Sursa: Biroul Național de Statistică

Începînd cu anul 2013, toate instituțiile de învățămînt primar și secundar general au trecut la finanțarea în bază de cost standard per elev. Noua metodă de finanțare permite echilibrarea cheltuielilor pentru un elev, simplificarea și fortificarea procesului de prognozare a bugetelor, creșterea transparenței în finanțarea școlilor și extinderea autonomiei școlare. În condiții de autonomie școlară, administrațiile instituțiilor de învățămînt pot, în limita mijloacelor aprobate, pot decide distribuirea resurselor financiare în funcție de necesitățile școlii, inclusiv cheltuielile pentru investiții..

Noul mecanism de finanțare promovează eficiența, avantajînd școlile cu mai mulți elevi mai mult decît pe cele cu un număr mic de elevi și motivînd APL să reorganizeze școlile mici și ineficiente. Drept școli mici, în Republica Moldova, sînt considerate școlile care au un număr egal sau mai mic de 41 de elevi ponderați la ciclul primar și un număr egal sau mai mic de 91 de elevi ponderați la ciclul secundar¹⁰. Numărul mediu de elevi per școală în aceste instituții este de 23 de elevi ponderați la ciclul primar și 46 de elevi la treapta gimnazială.

Deși este nevoie de timp ca beneficiile noii formule de finanțare să se facă simțite, unele efecte pozitive pot fi deja observate. Dacă pînă la implementarea noii formule de finanțare, investițiile în instituțiile de învățămînt se efectuau centralizat de la bugetul de stat, acum de resurse pentru investiții dispun toate raioanele, precum și școlile cu un număr mai mare de elevi. Analiza executării bugetului pentru anul 2013 indică cheltuieli de 132,4 milioane lei pentru investiții capitale doar din componenta raională. Investiții s-au făcut în 483 școli, inclusiv pentru reparația capitală a sălilor festive, sport, clase, ospătării, grupuri sanitare, camine, terenuri, etc. (191 școli), schimbarea ușilor și ferestrelor (82 școli), reparația capitală a acoperișului (78 școli), reparația capitală a sistemelor de încălzire (61 școli). În același timp, și un șir de școli mai mari dispun de buget propriu suficient nu doar pentru întreținerea școlii, dar și pentru îmbunătățirea procesului educațional și efectuarea investițiilor. De exemplu, Liceul Teoretic "Olimp" din Sîngerei a efectuat reparații capitale în sumă de 720 mii lei, iar cîteva gimnaze și licee din raionul Ungheni au investit cumulativ 1471,2 mii lei în schimbarea geamurilor, dotarea cu echipamente, etc.

Investițiile în infrastructură rămîn a fi necesare, pentru că starea clădirilor în care sînt amplasate unitățile școlare nu oferă deplină siguranță, protecție și sănătate elevilor. Din datele sistemului de cartografiere a instituțiilor de învățămînt rezultă că 41% din edificiile școlare necesită reparații capitale și că doar în 11,2% din ele pot fi construite rampe pentru accesul persoanelor cu posibilități locomotorii limitate. O problemă stringentă rămîne

¹⁰ HG nr. 728 din 02.10.2012

încălzirea edificiilor școlare, în special, a celor din localitățile rurale. Circa 29% din aceste școli nu dispun de sisteme moderne de încălzire, fapt care are repercusiuni grave asupra procesului de învățământ în perioada rece a anului și asupra sănătății copiilor. Majoritatea școlilor nu au sistem centralizat de alimentare cu apă și bloc sanitar în încăpere. În lipsa unei viziuni de optimizare a rețelei școlare, investițiile din ultimul deceniu, și așa limitate, au fost ineficient concentrate în școlile fără perspectivă. Ministerul Educației a încurajat proiectele de izolare termică a clădirilor și de eficientizare a sistemelor de încălzire a școlilor.

Implementarea reformei sistemului rezidențial de îngrijire a copilului a contribuit la scăderea numărului copiilor instituționalizați. Incluziunea copiilor cu cerințe educaționale speciale în școlile generale este dificilă, acest lucru fiind cauzat atât de lipsa condițiilor necesare, cât și de neînțelegerea și rezistența din partea unor manageri școlari, cadre didactice și părinți.

În sistemul rezidențial de îngrijire a copilului din subordinea Ministerului Educației sînt instituționalizați 3.088 copii. Sistemul rezidențial include 35 instituții rezidențiale: 10 școli de tip-internat pentru copii orfani și rămași fără îngrijirea părinților; o casă de copii; 2 școli-internat sanatoriale pentru copii cu afecțiuni neuropsihice, cu maladii ale sistemului cardio-vascular și ale articulațiilor; 6 instituții speciale pentru copii cu deficiențe fizice și senzoriale și 17 școli-internat auxiliare pentru copii cu deficiențe mintale. Majoritatea copiilor frecventează instituțiile speciale pentru copii cu deficiențe fizice și senzoriale și în școlile-internat auxiliar, iar numărul acestora este în scădere, de la 4 mii de elevi în anul de studii 2007-2008 la 1,7 mii în 2013-2014. Totodată, pentru circa 3.500 de copii cu cerințe educaționale speciale se realizează educația incluzivă în 400 de instituții de învățământ general, iar pentru circa 1600 de copii care din diferite motive nu pot frecventa școala este organizată instruirea individuală la domiciliu.

Implementarea Strategiei naționale privind reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului pe anii 2007-2012 a contribuit la înjumătățirea numărului de instituții, la reducerea numărului de copii separați de familie cu circa 62%, precum și la crearea și dezvoltarea serviciilor sociale pentru copii și a educației incluzive a copiilor cu cerințe educaționale speciale. Procesul de dezinstituționalizare se bazează pe o abordare complexă axîndu-se pe evaluarea inițială a copiilor și familiilor acestora, elaborarea pentru fiecare copil a planurilor individualizate de asistență, reintegrarea copiilor dezinstituționalizați în familia biologică/extinsă, dezvoltarea serviciilor comunitare și specializate (asistență parentală profesionistă, case de tip familie), pregătirea și transferul copiilor în servicii sociale și integrarea copiilor dezinstituționalizați în instituțiile de învățământ general. Regulamentul privind redirecționarea resurselor financiare în cadrul reformării instituțiilor rezidențiale (Hotărîrea Guvernului nr.351 din 29 mai 2012) a introdus un mecanism financiar pentru redirecționarea resurselor financiare din sistemul rezidențial spre serviciile comunitare și de tip familial și dezvoltarea educației incluzive.

Problema incluziunii rămîne actuală în pofida politicilor Ministerului Educației îndreptate spre integrarea copiilor cu cerințe educaționale speciale în școlile convenționale. Sprijinul elevilor cu cerințe educaționale speciale în incluziunea în învățământul general se realizează prin organizarea serviciilor de asistență psihopedagogică raionale/municipale și a comisiilor multidisciplinare intrașcolare, crearea echipelor de elaborare și implementare a planurilor educaționale individualizate, angajarea cadrelor didactice de sprijin și instituirea centrelor de resurse pentru educație incluzivă la nivel de instituție de învățământ general. Totuși, procesul de incluziune este dificil. Factorii principali care împiedică incluziunea sînt

lipsa condițiilor necesare integrării acestor copii (cadre didactice pregătite pentru a lucra cu copiii cu cerințe educaționale speciale, infrastructură și materiale didactice adaptate), precum și rezistența la schimbare manifestată de unii manageri școlari, cadre didactice și părinți.

Circa jumătate din absolvenții învățământului gimnazial își continuă studiile în licee. Cei 12,8 la sută din absolvenți care rămân în afara școlarizării au un grad de angajabilitate scăzut.

După absolvirea învățământului gimnazial, copii au posibilitatea să-și continue studiile în liceu sau se orientează spre învățământul secundar profesional și mediu de specialitate, care oferă posibilitatea alegerii profesiei sau specialității în funcție de interesele și capacitățile individuale. Astfel, din cei 38,6 de mii de absolvenți ai învățământului gimnazial din anul 2012, aproape jumătate (46,5%) își continuă studiile în licee, 21,4% studiază în instituții de învățământ secundar profesional, iar 19,2% – în instituții de învățământ mediu de specialitate. Numărul absolvenților de gimnaziu care rămân în afara școlarizării este în scădere, de la 18,7%, în 2007, la 12,9%, în 2012. Chiar și în aceste condiții, ținând seama de gradul scăzut de angajabilitate a acestor tineri, se impune necesitatea extinderii învățământului obligatoriu pînă la învățământul secundar general complet sau învățământul secundar vocațional tehnic.

Învățământul secundar profesional și mediu de specialitate nu este suficient de atractiv pentru elevi, dar este costisitor pentru stat. Rețeaua de instituții de învățământ secundar profesional și mediu de specialitate este supradimensionată și cu o infrastructură învechită, fapt ce duce la cheltuieli nejustificate de întreținere. În același timp, peste 1/3 din numărul total de șomeri sînt absolvenți cu studii secundare profesionale și medii de specialitate. Colaborarea dintre instituțiile de învățământ de acest tip și mediul economic este slabă.

Învățământul secundar profesional și mediu de specialitate a devenit mai puțin solicitat pe parcursul ultimelor două decenii. În perioada anilor 1990-2013, în contextul declinului demografic, economic, precum și al expansiunii învățământului superior, unde numărul studenților s-a dublat, numărul elevilor cuprinși în învățământul secundar profesional și mediu de specialitate s-a redus cu peste 57% (de la 109,5 mii la 47,5 mii de persoane).

Reducerea numărului de elevi în învățământul secundar profesional s-a înregistrat în pofida unor alocări financiare sporite. Costurile totale pentru instruirea unui elev în școlile profesionale și de meserii s-au triplat din anul 2006 pînă în anul 2011, iar în colegii au crescut de peste două ori (Tabelul 4). Eficacitatea acestor cheltuieli este însă redusă – în anul 2012, numărul șomerilor cu studii secundare profesionale și medii de specialitate a constituit 25,1 mii de persoane, sau 37,1% din numărul total de șomeri, mai mare față de numărul șomerilor cu studii superioare (15,9 mii), liceale, medii generale (15,3 mii) și gimnaziale (10,2 mii).

Tabelul 4. *Costurile totale pentru instruirea unui elev/ student la fiecare treaptă a învățământului profesional pentru un an de studii (MDL)*

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Învățământul secundar profesional	5399	7366	8510	10224	15335	16776
Învățământul mediu de specialitate	6979	6900	8200	8709	14725	15029
Învățământul superior	4714	5050	5873	6802	17861	20158

Sursa: IDIS Viitorul, calculele Ministerului Educației

Infrastructura celor 67 de instituții de învățământ secundar profesional este utilizată la doar jumătate de capacitate. Numărul mediu de elevi per instituție în 2013 a fost de 272, în timp ce capacitatea medie a acestora este de 500-600 de locuri. În contextul declinului demografic, păstrarea unui număr mare de instituții a căror capacitate nu este utilizată deplin implică cheltuieli de întreținere nejustificate în detrimentul investițiilor în calitatea studiilor. Totodată, infrastructura existentă este depășită fizic și funcțional. De asemenea, se atestă o concentrare a rețelei de instituții în zona de nord și de centru a republicii, precum și necoresponderea profilului instituțiilor caracteristicilor socioeconomice ale regiunii în care acestea sînt localizate. Infrastructura instituțiilor de învățământ secundar profesional și mediu de specialitate nu este adaptată pentru a oferi acces la studii persoanelor cu nevoi educaționale speciale.

Baza tehnico-materială a instituțiilor de învățământ secundar profesional și mediu de specialitate nu facilitează dezvoltarea competențelor profesionale solicitate pe piața muncii și necesită investiții majore pentru modernizare. Colaborarea acestor instituții cu mediul de afaceri pentru utilizarea echipamentelor și tehnologiilor moderne la pregătirea profesională a elevilor este slabă și episodică.

În ianuarie 2013, **Guvernul a aprobat Strategia de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pentru anii 2013-2020 și Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei** (aprobată prin HG nr.97 din 01.02.2013), care prevăd o amplă reformă structurală, de conținut și de modernizare a sistemului de învățământ secundar profesional și mediu de specialitate, aceasta reformă fiind în faza inițială de implementare.

Numărul de studenți în instituțiile de învățământ superior este în descreștere, după o expansiune semnificativă în anii '90. Se mențin dezechilibrele structurale în formarea specialiștilor cu studii superioare pe specialități.

După o dublare a numărului de studenți în instituțiile de învățământ superior în anii '90, în ultimii ani, contingentul de studenți s-a redus în mod constant. Numărul de studenți în cele 32 de instituții de învățământ superior a constituit 97,3 mii de persoane, la începutul anului de studii 2013-2014, sau cu 17,5% mai puțin față de anul de studii 2007-2008 (dar de 1,8 ori mai mult decît în anul de studii 1990-1991). Astfel, la începutul anului de studii 2013-2014, în învățământul superior, la 10 mii de locuitori reveneau, în medie, 273 de studenți și 67 de absolvenți, față de 344 de studenți și 56 de absolvenți în anul de studii 2007-2008. Pe parcursul ultimilor cinci ani s-a înregistrat o evoluție oscilantă a numărului absolvenților, care se datorează atît realizării învățământului superior în două cicluri, cît și finalizării studiilor superioare în forma pre-Bologna (durata de 4-5 ani de studii, fără structurare pe cicluri).

Totodată, instituțiile de învățământ superior nu sînt adaptate suficient nici pentru instruirea modernă, nici pentru a răspunde solicitărilor persoanelor cu cerințe educaționale speciale. Acestea duc lipsă de infrastructură de acces în blocurile de studii și cămine, de tehnologii specifice de instruire și programe de studii centrate pe student. Baza

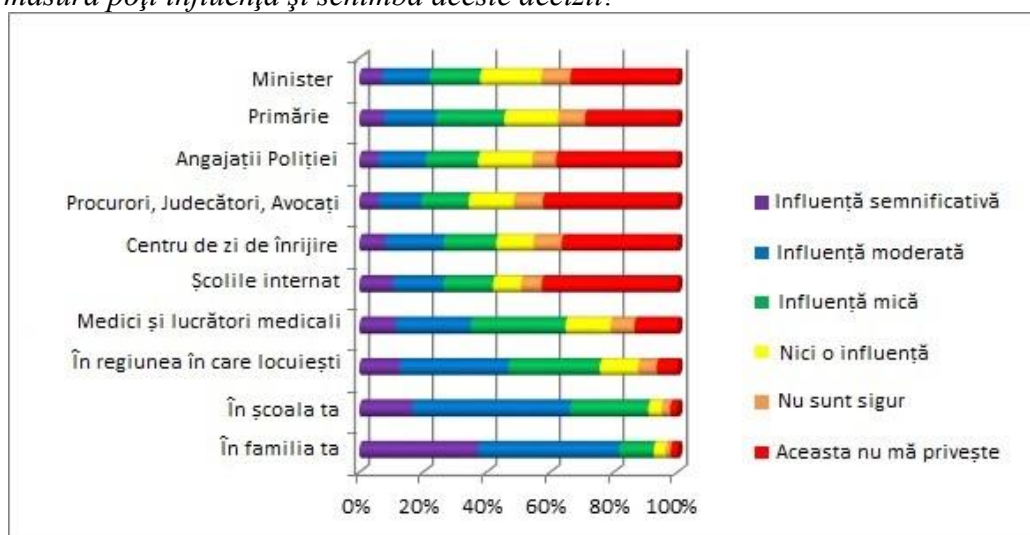
tehnico-materială nu permite implementarea noilor tehnologii didactice și realizarea cercetărilor relevante pentru piață.

În funcție de domeniile generale de studiu, se constată o pondere mai mare a studenților în cadrul științelor economice – 24,3% în anul de studii 2011-2012, fiind urmași de cei înscriși la științele educației – 14,8%, drept – 13,0%, inginerie și activități ingineresti - 11,1%.

Implicarea copiilor și tinerilor în procesele de luare a deciziilor poartă un caracter sporadic și limitat. Dreptul fiecărui copil de a fi auzit în familie, la școală și în întreaga societate nu este respectat în mod corespunzător.

Copiii, membri ai grupurilor de lucru pentru drepturile copilului, consideră că participarea la nivelul școlii are un caracter formal, iar opinia copiilor este solicitată, de cele mai dese ori, pe chestiuni mai puțin importante și nu întotdeauna este luată în considerație¹¹. Ei consideră că pot influența puțin sau moderat deciziile luate în școală sau în societate (Figura 4).

Figura 4. *Cîtă influență crezi că ai asupra deciziilor luate de către adulți? În ce măsură poți influența și schimba aceste decizii?*

Sursa: Consiliul Europei (2013). *Participarea copiilor și tinerilor în Republica Moldova.*

Chiar dacă există exemple când opinia copiilor a fost consultată în școală, această practică nu are un caracter sistematic, permanent și uniform. E necesară o schimbare în perceperea conceptului de participare a copiilor, așa încât aceasta să fie integrată în toate procesele de luare a deciziilor și la toate nivelurile. În acest sens, mecanisme de consultare a copiilor trebuie instituționalizate, iar profesioniștii trebuie să fie instruiți pentru a facilita participarea copiilor¹².

Incidența cazurilor de violență și abuz al copiilor este relativ înaltă, dar nu toate cazurile sînt raportate. Au fost adoptate proceduri pentru recunoașterea,

¹¹ Drepturile copilului monitorizate de copii. Raportul copiilor despre respectarea Convenției ONU privind Drepturile Copilului. CIDDC, CNPAC. 2012

¹² Consiliul Europei, *Participarea copiilor și tinerilor în Republica Moldova*, 2013.

prevenirea și raportarea cazurilor de abuz, dar aplicarea acestora necesită formare continuă.

Deși studiile indică o incidență relativ înaltă a cazurilor de abuz, multe dintre cazurile de violență nu sînt raportate. Conform Studiului național *Violența față de copii în Republica Moldova*¹³ (2007), 25% din copii afirmă că sînt abuzați fizic de părinți, iar 10% afirmă că au cunoscut pe cineva care a fost abuzat sexual. Același studiu relevă că o treime din copii sînt agresați verbal de către profesori, 13% din copii sînt abuzați fizic de profesori, iar unul din zece părinți cunoaște profesori care au hărțuit sau au abuzat sexual copii. Aproape 24% din copii au recunoscut că se simt discriminați de către profesori, în special copiii din familiile cu venituri reduse. Multe dintre cazurile de violență față de copii, identificate de școală, nu au fost raportate, inclusiv pentru faptul că lucrătorii din sistemul educațional nu cunoșteau procedurile de identificare și referire, iar managementul școlar nu dispunea de instrumente pentru monitorizarea situației.

Pentru a asigura contribuția grădiniței și școlii la încurajarea copiilor în vederea recunoașterii, prevenirii și raportării cazurilor de abuz, prin ordinul nr. 77 din 22 februarie 2012 a fost instituită **Procedura de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățămînt în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului**. În conformitate cu procedura instituită, fiecare direcție de învățămînt și instituție educațională a desemnat coordonatori pentru protecția copilului, care vor avea sarcina să instruiască lucrătorii instituțiilor de învățămînt, să stabilească relații de colaborare cu echipele multidisciplinare din localitate, să monitorizeze și să raporteze situația privind cazurile de abuz și neglijare, precum și acțiunile întreprinse la nivelul școlii. Pe baza acestei proceduri, în 2013 au fost instruiți specialiștii direcțiilor de învățămînt, managerii școlari și diriginții.

RELEVANȚĂ

Pe piața muncii se atestă un dezechilibru substanțial între cerere și ofertă, precum și un deficit de forță de muncă calificată. Analiza domeniilor de angajare și a structurii șomajului indică faptul că sistemul educațional nu este racordat suficient la cerințele pieței muncii și nu oferă calificări relevante.

Emigrarea forței de muncă, conjugată cu declinul demografic, vine să conteste mitul cum că în Moldova forța de muncă este multă, calificată și ieftină. Nivelul de ocupare a forței de muncă a scăzut dramatic de la 54,8%, în 2000, la 39,3%, în 2013. În același timp, nivelul șomajului a constituit doar 5,1% în anul 2013. Totuși, acest indicator, privit separat, nu reflectă adecvat starea economiei naționale. Numărul relativ redus de locuri de muncă bine plătite descurajează cererea, oamenii preferînd să rămîna inactivi sau să plece la lucru peste hotare.

Sondajele recente privind calitatea mediului de afaceri indică faptul că lipsa forței de muncă calificate devine o constrîngere importantă în dezvoltarea afacerilor: 66,7% din companii menționează că se confruntă cu această problemă¹⁴. În special, agenții economice menționează irelevanța cunoștințelor profesionale și a competențelor absolvenților instituțiilor de învățămînt secundar profesional în raport cu necesitățile lor. Întreprinderile

¹³ Studiul național *Violența față de copii în Republica Moldova*, 2007.

¹⁴ *Relațiile de muncă în Republica Moldova din perspectiva companiilor*, realizat cu sprijinul PNUD și al Guvernului Belgiei.

solicită un nivel mai înalt de profesionalism și competențe specifice. Mai mult, unele școli profesionale pregătesc meserii/ profesii care nu sînt solicitate pe piața muncii. Întreprinderile indică faptul că tinerii muncitorii nu dau dovadă de devotament față de muncă, fapt confirmat de 52,2% din companiile respondente¹⁵. Productivitatea scăzută a muncii și calitatea redusă a produselor și serviciilor se încadrează într-un cerc vicios, care determină salarizarea modestă.

Chiar și în lipsa unor indicatori riguroși de măsurare a relevanței educației, se poate constata o conexiune defectuoasă între piața forței de muncă și sistemul educațional. Analiza structurii populației ocupate pe grupe de vîrstă și după nivelul de educație relevă faptul că 36,3% din persoanele ocupate din grupa de vîrstă 25-34 de ani au doar studii primare sau secundare generale, activînd în cîmpul muncii fără să fi urmat o pregătire profesională instituționalizată. Cei care urmează studii profesionale nu găsesc un loc de muncă în domeniul studiat. Primul loc de muncă nu corespunde cu domeniul absolvit pentru 32,4% din absolvenți¹⁶. Pentru absolvenții învățămîntului secundar profesional, problema șomajului este mai acută decît pentru cei care au absolvit învățămîntul mediu de specialitate sau superior.

Conținuturile curriculare sînt congestionate și nu asigură relevanță pentru dezvoltarea și afirmarea personală, socială și profesională a beneficiarilor procesului educațional.

Reforma curriculară în învățămîntul preuniversitar, inițiată în perioada 1997-2001, nu a reușit trecerea la o paradigmă modernă a construirii conținuturilor de învățare. După o perioadă de implementare, monitorizată și sprijinită prin programe de formare a cadrelor didactice, în 2006 a fost publicată o nouă ediție a documentelor curriculare, specificul declarat al acesteia fiind „descongestionarea” sau încercarea de a reduce volumul de informație teoretică. Nici în 2006, nici în următoarea etapă a reformei curriculare nu a fost însă realizată această descongestionare. În 2010, revizuirea curriculară s-a axat pe încorporarea conceptului de competențe, începînd de la competențele-cheie, vizate de documentele europene, pînă la competențele specifice ale disciplinelor școlare și așa-numitele „subcompetențe”, termen care a generat discuții controversate în mediul academic și școlar.

Problemele principale, scoase în evidență de cadrele didactice, elevi, părinți, precum și în studiile diferitor organizații neguvernamentale, includ:

- gradul înalt de teoretizare a curriculumului;
- gradul scăzut de relevanță și aplicabilitate practică a conținuturilor curriculare de la toate nivelurile pentru învățarea pe parcursul întregii vieți și pentru afirmarea ulterioară a celor ce învață în plan personal, social și profesional;
- axarea excesivă a evaluării formative și sumative a învățării pe cunoștințe și reproducerea de conținuturi, în detrimentul evaluării de competențe;
- insuficienta formare a abilităților antreprenoriale și a deprinderilor de viață, a abilităților de comunicare în limba de stat și în limbi străine, de rezolvare a problemelor, de cooperare și lucru în echipă, de proiectare și gestionare a propriului proces de învățare, de utilizare a tehnologiilor și resurselor informaționale etc.;
- lipsa unui sistem de consiliere și ghidare în carieră care să sprijine elevul în proiectarea unei cariere de succes încă de pe băncile școlii.

¹⁵ *Relațiile de muncă în Republica Moldova din perspectiva companiilor*, realizat cu sprijinul PNUD și al Guvernului Belgiei.

¹⁶ *Situația tinerilor pe piața muncii*, ASEM și ANOFM, 2008.

Familiarizarea elevilor cu TIC este limitată de rata scăzută de acoperire cu calculatoare și de utilizarea lor târzie. Aplicarea limitată a metodelor și dispozitivelor interactive TIC în scopuri didactice și de management nu permite atingerea obiectivelor de calitate, incluziune și eficiență, care i-ar pregăti pe tineri pentru cerințele pieței muncii și pentru o viață socioeconomică satisfăcătoare.

Familiarizarea elevilor cu TIC este limitată de rata scăzută de acoperire cu calculatoare și de utilizarea lor târzie. În anul de studii 2012-2013, în sistemul educațional existau circa 25.701 computere. Avem nu doar o rată scăzută de acoperire cu calculatoare: 20 elevi/ studenți la un calculator în comparație cu maximum 3 copii la un calculator în UE, dar și o uzură înaltă, jumătate din calculatoare fiind depășite moral. Aproximativ 40% dintre acestea sînt de generație veche. Mai mult, elevii sînt familiarizați cu TIC prin intermediul disciplinei școlare Informatica, care este predată obligatoriu începînd cu clasa a VII-a. Totuși, în majoritatea covârșitoare a statelor membre UE, predarea TIC sub o formă sau alta începe din ciclul primar.

Metodele și dispozitivele interactive TIC nu sînt utilizate la scară largă în predarea disciplinelor. Doar 4.052 de computere sînt utilizate în scopuri didactice. Pentru a integra TIC mai profund în procesul de studii, circa 140 de școli au fost dotate cu softuri specializate pentru disciplinele de bază, însă acestea sînt utilizate în proporție diferită din cauza motivației scăzute și a instruirii insuficiente a cadrelor didactice în domeniu.

Din totalul de 1.400 de cadre didactice care predau Informatica în învățămîntul general, 50% au studii în domeniul științelor reale și doar 36% au studii nemijlocit în domeniul predării informaticii. Majoritatea cadrelor didactice nu participă la activități de formare continuă și deseori nu au acces la curriculumul adaptat în domeniul informaticii. Curriculumul pentru clasele VII-IX nu corespunde rigorilor europene. Gradul de dificultate a materiei predate nediscriminatoriu este cu mult peste cerințele specificate atît de către UNESCO, cît și de Boardul Școlilor Europene.

Comunicarea la nivel de management școlar este dominată de metode clasice – adunări, scrisori pe suport de hîrtie etc. Utilizarea TIC în managementul instituțiilor școlare ar permite eficientizarea timpului și micșorarea cheltuielilor. Totodată, ar permite transparentizarea procesului educațional și disciplinarea profesorilor prin crearea registrelor electronice, dezvoltarea și plasarea conținuturilor digitale și a temelor pentru acasă în format electronic pentru vizualizarea de către elevi și părinți, ar servi în comunitate drept exemplu pentru utilizarea eficientă a resurselor TIC.

Formarea profesională la toate treptele de învățămînt nu asigură setul de competențe solicitate de piața muncii în lipsa Cadrului Național al Calificărilor, Nomenclatorului de formare profesională actualizat și a standardelor ocupaționale.

Cadrul Național al Calificărilor pentru formarea pe tot parcursul vieții, care ar descrie și clasifica rezultatele învățării la diferite niveluri de educație și formare și ar servi drept principală verigă de legătură cu competențele solicitate pe piața forței de muncă, este în proces de elaborare. A fost elaborat și aprobat Cadrul Național al Calificărilor pentru învățămîntul superior, dar acesta urmează a fi extins și la alte domenii de formare profesională, cum ar fi artele, științele educației etc. La celelalte niveluri ale învățămîntului, activitățile de elaborare a Cadrului Național al Calificărilor sînt doar la început. Toate

proiectele urmează a fi actualizate în conformitate cu noile prevederi ale Cadrului European al Calificărilor și cu ultimele schimbări în structura economiei naționale.

Nomenclatoarele actuale pe domenii, specialități și meserii la treptele învățământului secundar profesional și mediu de specialitate, care determină oferta de programe de studii și calificările acordate de instituțiile de învățământ, sînt depășite, nu reflectă necesitățile pieței muncii și sînt neconvergente cu clasificatorul european Eurostat și cu cel internațional ISCED. În special, învățământul mediu de specialitate continuă să ofere programe de studii conform nomenclatorului care a fost elaborat pentru formarea profesională în învățământul superior de scurtă durată, deși statutul colegiilor a fost modificat în anul 2003, iar școlile profesionale și de meserii instruesc în meserii și ocupații foarte înguste sau pe cale de dispariție (dezosator, sobar etc.). Ca rezultat, programele și calificările oferite în sistemul național de învățământ secundar profesional și mediu de specialitate nu sînt clar delimitate pe niveluri, sînt neatractive pentru beneficiarii studiilor și irelevante pentru angajatori, diminuează capacitatea de angajare a absolvenților și generează bariere pentru mobilitatea academică și profesională.

Elaborarea standardelor ocupaționale pentru profesiile incluse în Clasificatorul Ocupațiilor este într-un stadiu incipient. Standardele ocupaționale care descriu competențele necesare pe ocupații sînt elaborate de comitete sectoriale cu participarea sectorului privat. În momentul de față sînt create doar 4 comitete sectoriale: 1) în domeniul agriculturii și industriei alimentare (fondat în 2009); 2) în domeniul construcțiilor (fondat în 2008); 3) în domeniul transporturilor și infrastructurii drumurilor (fondat în 2012); și 4) în formarea profesională în ramura tehnologia informației și comunicațiilor (fondat în 2012). Comitetele sectoriale se confruntă cu un șir de dificultăți în activitate, cum ar fi lipsa unui statut juridic bine definit și capacități limitate. În același timp, metodologia de elaborare a standardelor ocupaționale este prea complicată, în condițiile în care multe țări au adoptat standarde ocupaționale ușor transferabile pentru profesii standard. În consecință, pînă în prezent au fost elaborate doar 4 standarde ocupaționale: două în domeniul construcțiilor (Zugrav și Lăcătuș instalator tehnică sanitară) și două în domeniul agriculturii și industriei alimentare (Cofetar și Viticultor).

Cursurile de formare profesională pentru șomeri se confruntă cu aceleași probleme de relevanță ca și studiile inițiale. În pofida deficitului forței de muncă calificate, nu există mecanisme de recunoaștere a abilităților și experienței și a calificărilor obținute prin învățare în context nonformal și informal. Calificările migranților, altele decît cele academice, nu sînt recunoscute.

Cursurile de formare profesională pentru șomeri sînt oferite preponderent în instituțiile existente de formare profesională și, astfel, se confruntă cu aceleași deficiențe de relevanță ca și studiile inițiale. Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă oferă cursuri de formare profesională pentru șomeri și alte categorii (de ex., persoane care solicită recalificare), prin intermediul instituțiilor de învățământ, al centrelor de instruire ale patronatelor și sindicatelor, al agențiilor economice cu proprietate de stat, al societăților comerciale și al organizațiilor necomerciale etc. Furnizorii de formare profesională autorizați oferă conținuturi similare cu studiile inițiale și, astfel, se confruntă cu aceleași probleme de relevanță. În plus, denumirea profesiilor pentru care se organizează cursurile de formare profesională corespund cu Nomenclatorul meseriilor (profesiilor) pentru instruirea și pregătirea cadrelor în învățământul secundar profesional, care este depășit.

Experiențele și abilitățile necesare într-o meserie obținute prin învățare în context nonformal și informal nu pot fi folosite la angajarea în câmpul muncii. Lipsește

oportunitatea de validare și certificare a competențelor obținute prin învățare, alta decât cea formală. Valorizarea experienței persoanelor într-o ocupație, acumulate în context nonformal și informal, reprezintă un factor esențial pentru ameliorarea gradului de ocupare a forței de muncă, întrucât le asigură dreptul de a avea competențe oficial recunoscute, propulsându-le pe piața muncii. De aceea este nevoie de crearea unui sistem care ar permite identificarea, validarea și certificarea competențelor profesionale ale persoanelor fizice. Problema recunoașterii calificărilor și abilităților este, în special, importantă pentru migranți. În momentul de față, nu există mecanisme pentru recunoașterea calificărilor migranților pe care aceștia le-au obținut peste hotare, cu excepția celor academice.

CALITATE

Standardele de dezvoltare a copiilor de la naștere pînă la 7 ani și Curriculumul pentru educația timpurie au fost elaborate, dar cadrele didactice nu dețin competențele necesare pentru a aplica eficient aceste documente de politici în proiectarea activității educaționale.

Chiar dacă există standarde de dezvoltare a copiilor de la naștere pînă la 7 ani, standarde profesionale pentru cadrele didactice din educația timpurie, curriculum, ghiduri pentru educatori, **educatorii nu le pot aplica corect în proiectarea activității educaționale**, ceea ce afectează calitatea educației timpurii¹⁷. Acest fapt pune în evidență necesitatea inițierii unui sistem eficient de formare continuă a cadrelor didactice la locul de muncă, cum ar fi mentoratul, precum și a unui sistem de monitorizare și evaluare a calității serviciilor de educație timpurie.

O altă problemă ține de integrarea eficientă a metodologiilor interactive, centrate pe cel ce învață în practica cotidiană. O bună parte din cadrele didactice din instituțiile preșcolare aplică metode specifice învățămîntului primar, transformînd tacit grădinița în școală, ceea ce nu este corect din perspectiva principiilor centrării pe copil. Este necesară și o revizuire a metodologiei de predare în clasa I a învățămîntului primar, punînd mai mult în valoare valențele jocului și asigurînd o continuitate în educație.

Sistemul de monitorizare, evaluare și asigurare a calității rezultatelor școlare nu este racordat la prevederile curriculare privind formarea de competențe, la rigorile programelor internaționale de evaluare.

În învățămîntul general se constată o continuă scădere a reușitei școlare. Nota medie a examenului de bacalaureat a fost 6,11, în 2013, în scădere față de 7,71, în 2008. Notele care se pun elevilor în școli nu corespund cu notele de la evaluările finale. Un exemplu relevant în acest sens este situația atestată în acest an la examenele de bacalaureat, cînd circa 42% din candidați aveau media pe anii de studii de 8 și mai mare, iar la examenele de bacalaureat, media de 8 și mai mare a fost obținută doar de circa 8% din candidați. În plus, rata de promovare a examenului de bacalaureat a fost de 68,17%, în 2013, în scădere față de 95,78%, în 2009. Parțial, această scădere se explică prin înăsprirea pedepselor pentru copiere

¹⁷ Studiu de evaluare a utilizării documentelor reglatoare: *Curriculum pentru educația copiilor de vîrstă preșcolară, Standarde de dezvoltare a copiilor de la naștere pînă la 7 ani, Standarde profesionale pentru cadrele didactice.*

și introducerea în 2010 a sistemului automat de prelucrare a datelor, care a permis securizarea informației și o mai bună monitorizare a procesului. Totuși, este larg recunoscută necesitatea modernizării și mai bune corelări a sistemului de examinare și evaluare cu curriculumul școlar.

Performanța Republicii Moldova la evaluarea internațională PISA este o ilustrare de fond a simptomelor provocărilor care vizează calitatea sistemului. Rezultatele PISA 2009 Plus denotă că performanța elevilor cu vârsta de 15 ani la lectură, matematică și științe este printre cele mai joase din regiune. Diferența de performanță dintre Moldova și vecinii săi, inclusiv din CSI, este estimată la doi ani de școlarizare¹⁸. Conform PISA, peste jumătate din elevii de 15 ani din Moldova nu au nivelul de bază de competență în lectură și matematică necesar pentru a participa în mod eficient și productiv la viața socioeconomică. Aceste rezultate arată necesitatea continuării, consolidării și extinderii reformelor ce vizează curriculumul, evaluarea elevilor și a cadrelor didactice și formatul manualelor.

Lipsa diferitor standarde și aplicarea deficientă a celor existente reprezintă o constrângere importantă în construirea unui sistem bazat pe performanțe. Standardele de eficiență a învățării la fiecare dintre disciplinele școlare, elaborate în 2010, nu au devenit un instrument de lucru eficient pentru cadrele didactice, majoritatea acestora neștiind cum să le aplice. Standardele de calitate din perspectiva școlii prietenoase copilului au fost aprobate în 2013, dar, pentru ca acestea să devină un instrument real de evaluare a calității instituției educaționale, este nevoie de programe de abilitare a cadrelor didactice și manageriale. Lipsa standardelor profesionale pentru cadrele didactice și manageriale face imposibilă realizarea unei evaluări adecvate a performanței acestora și, respectiv, construirea unui sistem de salarizare bazat pe performanță.

Nu în ultimul rând, lipsa unei instituții profesionale abilitate cu controlul și evaluarea instituțiilor educaționale și a cadrelor didactice din învățământul preuniversitar este un impediment în asigurarea calității. Sistemul actual de inspecție este imperfect și tributar unor modele depășite, moștenite de la sistemul sovietic. Acțiunile de inspecție operate de direcțiile de educație raionale/ municipale, dar și de Ministerul Educației, sînt adesea formale, avînd un efect stresant și mai degrabă de control și pedeapsă, decît de evaluare și sprijin. Specialiștii care efectuează procesele de inspecție nu au o pregătire specială în calitate de inspectori, iar în multe cazuri, și partea de pregătire didactică a acestora este mai slabă ca a celor evaluați.

Calitatea pregătirii profesionale este sub nivelul așteptărilor, atît ale beneficiarilor de studii, cît și ale angajatorilor. Mecanismul de evaluare și certificare a rezultatelor învățării este imperfect, ineficient și cu mare încărcătură de coruptibilitate, nu funcționează sistemul de asigurare a calității la toate nivelurile sistemului educațional.

În învățământul secundar profesional și mediu de specialitate, evaluarea și certificarea absolvenților nu este una credibilă. Lipsa metodelor și instrumentelor adecvate nu permite o evaluare obiectivă a elevilor. Acest fapt este determinat și de lipsa unui nomenclator relevant pentru piața muncii, a cadrului calificărilor și a standardelor ocupaționale la nivel național, care ar preciza cunoștințele, abilitățile și competențele de care

¹⁸ Fiecare 40 de puncte echivalează cu aproximativ un an de școlarizare. Se estimează că o creștere de 50 de puncte în scorul PISA are drept rezultat un procent de creștere economică anuală. Scorurile țărilor participante pot fi vizualizate pe pagina Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică.

trebuie să dea dovadă un muncitor calificat. Examenul de evaluare finală, care este și un examen de absolvire, comportă un caracter intern, subiectiv, fapt care nu stimulează nici studentul, nici cadrele didactice pentru performanțe mai mari, iar certificatul nu are credibilitatea necesară pentru angajarea în câmpul muncii. Cadrele didactice și maiștrii antrenați în procesul de instruire profesională, în mod frecvent, nu dispun de calificarea necesară, iar procesul de formare continuă și de perfecționare este imperfect și subfinanțat.

În ultimii ani a fost revizuit curriculumul pentru învățământul vocațional/ tehnic la unele specialități, dar lipsa unei structuri de evaluare și acreditare a instituțiilor și a programelor de formare/ dezvoltare profesională nu a permis îmbunătățirea calității absolvenților.

În învățământul superior a fost realizată doar reforma structurală în convergență cu standardele Spațiului European al Învățământului Superior, dar lipsa instituțiilor, procedurilor și culturii calității determină calitatea scăzută, irelevanța studiilor și ineficiența investițiilor în educație.

În pofida măsurilor întreprinse pentru modernizarea învățământului superior, armonizarea sistemului național cu cel european încă nu a fost finalizată: doctoratul nu a devenit ciclul al III-lea de studii superioare, mobilitatea academică este formală, iar autonomia universitară nu s-a consolidat. Caracterul imitativ al reformelor și integrarea conținuturilor vechi în noua structură au avut drept urmare o calitate scăzută a procesului de studii, fiind adoptată doar structura reformei, nu și cultura calității și valorile europene.

În lipsa unei agenții naționale de evaluare externă și acreditare, este dificilă estimarea obiectivă a calității sistemului universitar. Regulamentul de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ prevede efectuarea acreditării cu o periodicitate de 5 ani (în cazuri excepționale – 7 ani), însă un număr important de universități din Moldova activează în continuare fără să fi obținut reacreditarea.

Există o ineficiență a mecanismelor de interacțiune a instituțiilor de învățământ superior cu sfera de cercetare-dezvoltare, cu lumea afacerilor, cu piața muncii. Conform unui studiu cu privire la capacitățile de cercetare a instituțiilor de învățământ superior, în condițiile nefinalizării reformelor impuse de Procesul de la Bologna și defavorizării cercetării academice în cadrul universităților, acestea din urmă rămân doar furnizori de formare și de absolvenți și reproducătoare ale structurilor sociale, și astfel nu își asumă rolul de a genera cunoaștere și competențe, în principal printr-o investiție financiară și morală în ceea ce generează progresul, respectiv cercetare. În anul 2012, din 301 mln. lei atribuiți la cheltuieli de bază în sfera științei și inovării, universităților le-au revenit 49,5 mln lei sau 16,4%.. Subfinanțarea sistemului universitar nu este doar un factor generator de precaritate (la nivelul bazei materiale, al susținerii dezvoltării resurselor umane și al compensării performanței sau efortului). Subfinanțarea constrânge la o „inovare” nefericită la nivel administrativ și birocratic: supraîncărcarea orară a personalului angajat în cercetare cu norme didactice¹⁹.

Performanța în cercetare este mult sub potențialul demonstrat de Armenia și de Georgia, țări similare din punctul de vedere al dimensiunii și al puterii economice. Există domenii științifice foarte slab reprezentate din punctul de

¹⁹ Asociația pentru dezvoltare și promovare socio-economică "Catalactica" cu suportul financiar al Fundației Soros-Moldova, "Evaluarea capacității de cercetare a instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova", ianuarie 2014

vedere al cercetării științifice, deși sînt prezente în învățămîntul superior, ceea ce ilustrează o slabă preocupare pentru cercetarea științifică în universitățile din Republica Moldova.

Conform datelor prezentate de SCImago²⁰ pentru perioada 1996-2012, **contribuția comunității științifice a Republicii Moldova la patrimoniul științific mondial și regional în Europa de Est este destul de modestă**, situîndu-se la circa 0,02%, respectiv 0,25%. Datele arată că mediul de cercetare din Republica Moldova are o contribuție cu tendință descrescătoare la patrimoniul științific și cultural mondial și regional, cu revirimente temporale de scurtă durată și mică intensitate.

Republica Moldova are o performanță scăzută în ce privește productivitatea și calitatea cercetărilor în comparație cu țările similare. Republica Moldova se plasează pe locul 20 din 24 la productivitate științifică în Europa de Est, multe dintre țările de aceeași dimensiuni ca populație și economie fiind situate pe locuri considerabil superioare. De exemplu, Armenia, cu o populație de aproximativ 2,9 milioane de locuitori și PIB-ul de 9,9 miliarde de dolari SUA, în 2012 se plasează pe locul 16, cu o producție științifică de peste două ori mai mare decît a Moldovei, în timp ce Georgia, cu o populație de 4,5 milioane de locuitori și un PIB de 15,8 miliarde de dolari SUA, se plasează pe locul 17, cu o producție științifică mai mare cu circa 65% decît cea a Republicii Moldova. Într-un clasament al calității rezultatelor de cercetare, măsurate prin numărul de citări acumulat de publicațiile științifice cu autori afiliați unor instituții din Republica Moldova și exprimate prin indicele Hirsch, Moldova se situează pe locul 19, cu valoarea indicelui 60, fiind din nou devansată de Georgia – locul 16, cu indicele 78, și Armenia – situată pe locul 14, cu indicele Hirsch 105.

Evoluția productivității științifice a grupurilor de cercetare din diferite domenii active în Republica Moldova între anii 1996 și 2012 arată că **mai multe domenii ale științei sînt slab reprezentate sau chiar absente din peisajul publicațiilor științifice generate în Republica Moldova, deși sînt reprezentate în învățămîntul superior** și ar fi de așteptat să genereze și rezultate în cercetarea de profil. O productivitate slabă se observă în Arte și științe umaniste, Economie, Stomatologie, Științele pămîntului, Energie etc. Este cu atît mai important de remarcat că domeniul Energie se regăsește printre prioritățile strategiei de cercetare pentru perioada 2006-2012 și apare ca una dintre prioritățile strategiei de cercetare pentru perioada 2013-2020. Este totuși de apreciat comportamentul constant în timp al echipelor de cercetare din anumite domenii, cum ar fi Chimia, Fizica și Ingineria, care nu par afectate de fluctuațiile din finanțare (Tabelul 5).

Prestigiul social și beneficiile scăzute a pozițiilor didactice și a celor din cercetare nu sînt suficiente pentru a motiva studenții să se implice în cercetare sau să își dorească o carieră academică. Ponderea cercetătorilor tineri, cu vîrsta <35 de ani, angajați în cadrul sferei științei și inovării a Republicii Moldova, constituie 22%. În instituțiile de învățămînt superior, unde se practică angajarea largă prin cumul în proiectele de cercetare, ponderea cercetătorilor tineri este de 27%. Ambele valori sînt inferioare nivelului UE, unde se înregistrează o distribuție uniformă a potențialului științific. În cazul Republicii Moldova, situația mai este

²⁰ O analiză succintă a performanțelor de cercetare ale țărilor se poate face pe baza datelor prezentate de SCImago Journal & Country Rank <http://www.scimagojr.com/index.php>, un portal care include jurnalele și indicatorii scientometrici dezvoltăți pe baza informațiilor conținute în baza de date Scopus a companiei editoriale Elsevier B.V. – cel mai mare editor de publicații științifice din lume.

agravată și prin faptul că fiecare al patrulea cercetători a depășit sau va depăși în timpul apropiat vârsta de pensionare²¹.

Tabelul 5. Performanța colectivelor din diferite domenii de cercetare în Republica Moldova

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Științe agricole și biologice	11	9	8	9	7	5	9	4	11	3	12	6	14	12	10	9	15
Arte și științe umaniste	-	-	1	-	-	1	-	2	2	2	2	1	1	9	1	1	5
Biochimie, genetică și biologie moleculară	22	10	10	15	10	4	11	32	7	16	25	21	17	14	20	33	23
Business, management și contabilitate	-	-	1	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	2	7
Inginerie chimică	1	2	3	2	3	5	4	2	4	2	1	9	6	6	6	7	4
Chimie	50	49	41	46	42	45	40	63	56	70	73	65	59	65	51	55	63
Știința calculatoarelor	5	7	3	2	6	-	1	1	9	15	16	8	9	9	10	12	14
Știința luării deciziilor	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	2	-	2	-
Stomatologie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Științele Pământului și planetare	1	2	6	5	2	1	4	1	2	-	3	2	2	2	5	3	4
Economie, econometrie și finanțe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	1
Energetică	1	2	1	-	2	3	2	3	-	3	1	-	1	1	1	1	1
Inginerie	50	37	41	31	65	47	47	43	50	74	23	40	59	78	66	79	85
Științele mediului	1	-	7	5	2	1	5	-	1	6	4	3	3	5	1	5	10
Sănătatea Health Professions	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1
Imunologie și microbiologie	-	1	1	1	2	-	3	1	-	1	1	-	8	2	5	3	4
Știința materialelor	44	36	46	45	40	46	55	74	46	80	66	61	100	98	92	114	87
Matematică	21	21	18	11	10	10	8	12	15	20	23	15	17	21	19	28	45
Medicină	4	3	5	9	2	4	3	7	11	17	11	11	16	18	15	21	19
Multidisciplinare	2	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	2	1	-	-	2
Neuroștiințe	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-
Științe sanitare	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-
Farmacologie, toxicologie și farmaceutică	-	4	-	2	1	1	1	1	2	5	3	5	3	3	2	6	1
Fizică și astronomie	62	70	61	65	73	57	65	67	52	99	91	81	121	121	111	137	110
Fiziologie	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Științe sociale	-	-	1	3	-	1	1	1	3	1	2	2	1	11	5	6	8

Sursa: SCImago

²¹ Asociația pentru dezvoltare și promovare socio-economică "Catalactica" cu suportul financiar al Fundației Soros-Moldova, "Evaluarea capacității de cercetare a instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova", ianuarie 2014

Competențele profesionale ale cadrelor didactice și dezvoltarea acestora nu sînt racordate la schimbările din sistemul educațional.

Diminuarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice afectează negativ calitatea educației și nu contribuie la dezvoltarea unei societăți și a unei economii bazate pe cunoaștere. Scăderea calității resurselor umane din sistemul educațional este o derivată a mai multor factori: instabilitatea economică și schimbările demografice, care au determinat migrația resurselor umane peste hotarele țării, dar și scăderea prestigiului profesiei ca urmare a erodării importanței educației în societate.

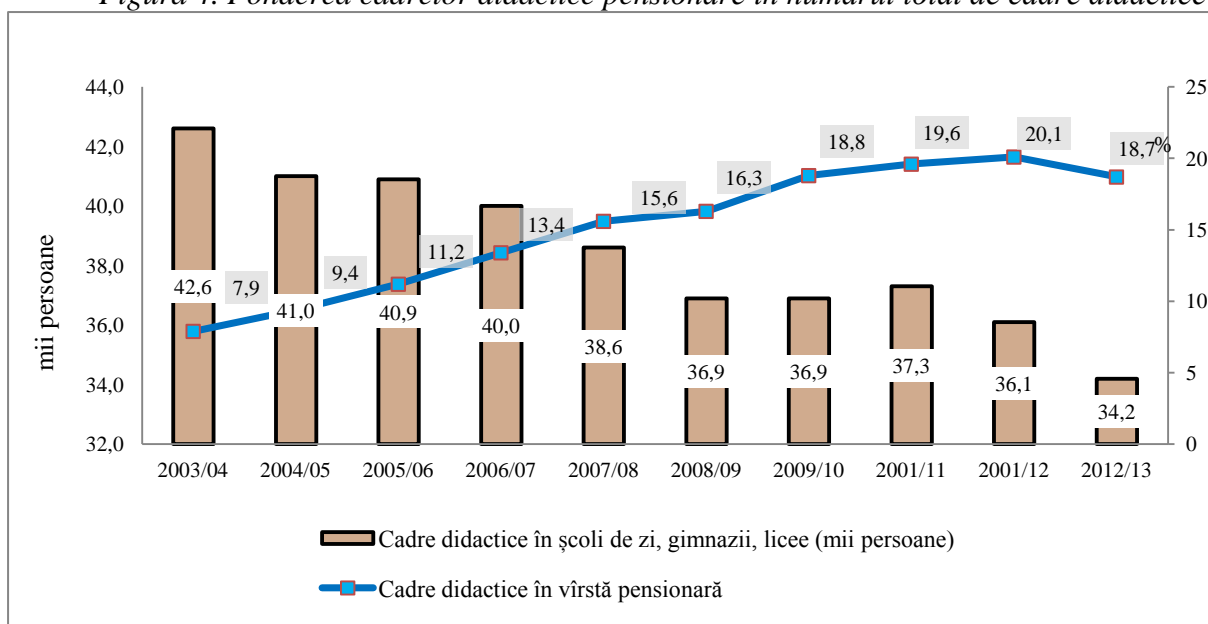
Lipsa unui sistem echitabil de retribuire a muncii în sistemul educațional, gradul de competență a cadrelor, discriminarea educatorilor în raport cu alte cadre didactice generează probleme atît la nivel de proces, cît și la nivel de rezultate.

Competențele profesionale ale cadrelor didactice în instituțiile de învățămînt preșcolar sînt învechite. Procesul educațional în instituțiile de învățămînt preșcolar este asigurat de 12.532 cadre didactice (la 01.01.2013). Din 92% de cadre didactice cu studii pedagogice, doar 43% au studii superioare. Peste 15 ani de experiență de lucru au 58,3% din cadre și doar 16,9% au grade didactice, ceea ce indică evidente probleme ce țin de competențele lor profesionale.

Educatorii sînt discriminați în raport cu alte cadre didactice. Norma didactică a cadrelor din domeniul educație timpurie este de 35 de ore pe săptămîină, adică cu 15 ore mai mare decît cea a învățătorilor de la clasele primare și cu 17 ore mai mare decît cea a profesorilor de gimnaziu și de liceu. Concediul educatorilor este de 42 de zile, adică cu 20 de zile mai mic decît cel al învățătorilor și profesorilor. Salariul minim al unui educator este de 2000 de lei, în timp ce al unui învățător de la clasele primare este de 2200. Toate acestea influențează negativ motivația angajaților din domeniul educației timpurii și opțiunea tinerilor pentru această profesie și generează fluctuația cadrelor.

Numărul cadrelor didactice din învățămîntul general s-a diminuat continuu, dar la o rată mult mai scăzută decît cel a elevilor. Ca rezultat, între 2000 și 2013, raportul elevi/profesor s-a micșorat de la 15 la 11,0. În același timp, în ultimul deceniu, se constată o îmbătrînire rapidă a profesiei: în 2012, 18,7% din cadrele didactice erau de vîrstă pensionară, în comparație cu 6,8%, în 2002. Programul guvernamental de susținere a cadrelor didactice tinere, aprobat în 2005, și-a propus ameliorarea situației din sistem, dar impactul lui a fost limitat: 20% din tinerii specialiști repartizați în cadrul programului au părăsit instituțiile educaționale la expirarea perioadei de acordare a subvențiilor. Totuși, în ultimii doi ani, acest raport a scăzut la 10%, în 2010-11, și la 2,3%, în 2011-12.

Figura 4. Ponderea cadrelor didactice pensionare în numărul total de cadre didactice

Sursa: Biroul Național de Statistică

Înaintarea în vîrstă a corpului didactic nu este însoțită și de o creștere a calificării acestuia. Ponderea persoanelor cu grad didactic unu (8,6%) și superior (2,1%)²² în învățămîntul general este relativ mică, iar majoritatea lor o constituie cadre pensionare și pre-pensionare. Distribuția cadrelor de conducere după gradul managerial stabilește că 71,6% din conducătorii din învățămîntul general nu dispun de grad managerial. Această situație este acutizată de calitatea scăzută a cadrelor didactice tinere care acced în sistem: specialitățile pedagogice înregistrează printre cele mai mici medii la admitere, iar nota medie de absolvire a instituțiilor superioare și medii de învățămînt pedagogic este de 7,80.

În pofida numărului mare de cadre didactice pregătite în instituțiile de învățămînt pedagogic, persistă deficitul de cadre. În anul 2013, au absolvit instituții de învățămînt pedagogic 3.176 de cadre didactice, cu circa 30% mai mult decît în anul 2012. Deși necesarul de cadre a constituit 1052 de posturi, doar 781 de cadre didactice au solicitat să fie repartizate la un loc de muncă. Totuși, nu toate persoanele repartizate se prezintă ulterior la locul de muncă. În anul 2012, din 671 de cadre didactice repartizate, s-au prezentat la locul de muncă doar 453.

Programele de formare continuă nu sînt centrate pe necesitățile cadrelor didactice. Instituțiile prestatoare de servicii de formare continuă au nevoie de modernizarea procesului de instruire și de evaluarea nevoilor de formare reale, axate pe formarea de competențe profesionale necesare asigurării unui proces educațional de calitate.

Din perspectiva dezvoltării curriculare, se impune deplasarea accentelor de pe formarea de cunoștințe pe formarea de abilități și competențe profesionale (prin majorarea stagiilor de practică pedagogică și prin aprofundarea tehnicilor, metodelor în vederea eficientizării procesului de instruire). De asemenea, curriculumul de formare inițială a cadrelor didactice la universitățile de stat nu include ca formare inițială componenta

²² Institutul pentru Politici Publice, Raport „Colectarea și analiza datelor privind educația generală în Republica Moldova”.

managerială, având ca rezultat lipsa unei pregătiri corespunzătoare a personalului managerial din unitățile de învățământ.

Formarea profesională/ dezvoltarea continuă a cadrelor didactice este obligatorie (art. 54 din Legea învățământului) și se realizează pe parcursul a 5 ani, avându-se drept obiectiv racordarea permanentă a nivelului de calificare la renovarea conceptuală metodologică, curriculară și tehnologică a învățământului, în funcție de cerințele sistemului, precum și de opțiunile individuale. Formarea profesională continuă a cadrelor didactice și de conducere se realizează, de regulă, în instituțiile de învățământ superior sau în alte instituții abilitate. În prezent, din 27.408 cadre didactice care dețin grad didactic, 1.319 dețin gradul didactic superior, 5.920 dețin gradul didactic I, iar 7.087 activează fără grad didactic. În anul de studii 2012-2013, în cele 13 centre de formare/ dezvoltare profesională continuă, și-au perfecționat competențele profesionale 6.256 de cadre didactice și de conducere.

Atestarea cadrelor didactice/ de conducere constituie actualmente un factor important pentru avansarea profesională în cariera didactică, dar mecanismul de realizare al acesteia este unul depășit. Este nevoie de un sistem de evaluare modern, axat pe performanțe, care va asigura obiectivitatea evaluării și modernizarea sistemului de evaluare a cadrelor didactice/ de conducere, având ca fundament tendința de îmbunătățire a calității acestui proces prin sistemul de operare a creditelor profesionale, care vor contribui la transparență și obiectivitate în conferirea și confirmarea gradelor didactice, după principiul inteligență și profesionalism.

Dezinteresul pentru profesia de pedagog a diminuat calitatea candidaților la specialitățile pedagogice. În învățământul profesional, cadrele la disciplinele de specialitate, în mod frecvent, nu dispun de calificarea necesară. Lipsește mecanismul de recrutare, motivare a cadrelor didactice și este inefficientă practica de atestare, dezvoltare și măsurare a performanțelor cadrelor didactice și științifice.

Deseori, cadrele didactice nu dispun de o calificare adecvată. Astfel, în educația preșcolară, 47,6% din cadrele didactice au studii medii de specialitate, ponderea cadrelor cu studii superioare în învățământul secundar general este de 87,1%, în învățământul mediu de specialitate, respectiv, 90%. În instituțiile de învățământ superior, personalul didactic cu grad științific constituie 2,7 mii de persoane, sau 44,2%, ceea ce este sub nivelul standardului de 45%.

În ultimii 3 ani se înregistrează o creștere a numărului de cadre didactice cu studii secundare profesionale. De menționat că personalul care predă în ateliere, în mare parte, nu a lucrat niciodată în condiții reale de producție. Vârsta medie a profesorilor și a maștrilor-instrucitori în învățământul secundar profesional este de 52 de ani. Un șir de rapoarte relatează că, în ultimii 10 ani, majoritatea cadrelor didactice nu a participat la activități de formare profesională continuă²³.

În condițiile autonomiei financiare s-a reconceptualizat rolul managementului instituțional, de la manager de proces către administrator de sistem. Totuși, mecanismul de selectare și responsabilizare a managerilor instituțiilor de învățământ este deficient și nu-i promovează pe cei mai competenți.

²³ Studiu de referință în contextul „Procesului Torino”, ETF, 25 mai 2010.

Odată cu implementarea reformei structurale în educație s-a schimbat și profilul managerului instituției de învățământ. Managerului instituției, pe lângă sarcina de asigurare a calității procesului de instruire, i-a revenit responsabilitatea managementului resurselor umane, în calitate sa de angajator și ordonator secundar de buget, cu noi atribuții în planificarea strategică și bugetară. Deși reforma structurală a vizat în special învățământul general, constatarea este valabilă pentru toate instituțiile de stat de învățământ preuniversitar, secundar profesional și mediu de specialitate. În condițiile în care instituțiile de învățământ devin persoane juridice cu dreptul de a gestiona resursele umane și financiare, mecanismul de selectare a directorilor devine unul esențial.

Practicile vicioase, dinainte de anul 2010, de numire a directorilor de instituții de învățământ prin ordin, fără concurs, pentru o perioadă nedeterminată, nu au încurajat competiția și promovarea celor mai buni manageri în sector. În momentul de față, din numărul total de 582 de instituții de învățământ (licee, instituții rezidențiale, școli profesionale și colegii), 170 de conducători, sau 29,2%, au fost numiți pe o perioadă nedeterminată. Această stare de lucruri are drept consecință și lipsa unui sistem de responsabilitate a managerilor bazat pe rezultate. Astfel, în paralel cu instituirea unui mecanism transparent și imparțial de selectare a managerilor instituțiilor de învățământ, devine iminentă necesitatea modificării cadrului legal pentru organizarea concursurilor în cazul managerilor numiți pentru o perioadă nedeterminată.

Lipsa mecanismelor interne și externe de asigurare a calității convergente cu standardele europene (ESG) determină credibilitatea joasă a studiilor, blocajele în cadrul mobilității academice și profesionale și dezvoltarea inertă a învățământului superior.

În sistemul educațional, cultura calității este relativ joasă. Lipsa instituțiilor și mecanismelor eficiente de evaluare, monitorizare și raportare, precum și competențele insuficiente în domeniul managementului calității la toate nivelurile sistemului educațional, explică calitatea scăzută și slaba relevanță a studiilor.

Majoritatea universităților au instituit propriile sisteme de management intern al calității. Există însă mai multe probleme în sistemele instituționale de management al calității, precum insuficiența competențelor în domeniul managementului calității la persoanele implicate în asigurarea calității în ÎS; insuficiența orientării către beneficiar în abordarea asigurării calității; mentalități, atitudini și comportamente reactive în locul celor proactive; comunicarea ineficientă cu partenerii interni și externi; resurse financiare reduse pentru investiții în echipamente de laborator, tehnologia informației și echipamente multimedia; insuficiența programelor și proiectelor de finanțare naționale pentru asigurarea calității în educație.

IV. VIZIUNE STRATEGICĂ

CONTEXTUL EUROPEAN

Abordarea educației la nivel european atestă că educația de toate nivelurile reprezintă un pilon fundamental al succesului european. Mai mult, într-o lume în continuă schimbare, învățarea pe tot parcursul vieții devine din ce în ce mai mult o necesitate și o prioritate – este cheia pentru angajabilitate, pentru succesul economic și permite cetățenilor să participe deplin la viața socială. În acest context și în condițiile în care fiecare stat membru al UE este responsabil de sistemul propriu de educație, politicile la nivelul Uniunii sînt proiectate să sprijine acțiunile naționale și să contribuie la abordarea la nivelul Uniunii a provocărilor comune, generale, cum ar fi: îmbătrînirea societăților, deficitul de calificări pe piața forței de muncă și competiția globală. Obiectivele strategice pe termen lung ale politicilor educaționale la nivel european sînt:

- punerea în practică a învățării pe tot parcursul vieții și a mobilității;
- creșterea calității și eficienței proceselor de educație și învățare;
- promovarea echității, coeziunii sociale și cetățeniei active;
- stimularea creativității și inovării, inclusiv a spiritului antreprenorial, la toate nivelurile sistemului educațional.

Într-o societate bazată pe cunoaștere, competențele-cheie sub formă de cunoștințe, abilități și atitudini adecvate fiecărui context au un rol fundamental în cazul fiecărui individ. Acestea asigură un plus de valoare pentru piața muncii, coeziunea socială și cetățenia activă, oferind flexibilitate și adaptabilitate, satisfacție și motivație. Întrucît toți cetățenii ar trebui să le dobîndească, Parlamentul European și Consiliul UE au adoptat o recomandare privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, care propune un instrument de referință pentru țările UE, pentru a asigura integrarea deplină a acestor competențe-cheie în cadrul strategiilor și politicilor țărilor respective, în special în contextul învățării pe tot parcursul vieții. În contextul viziunii de integrare europeană a Republicii Moldova, cadrul european al competențelor-cheie trebuie, de asemenea, integrat în strategiile și politicile țării.

Tabelul 6. *Competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții*

Cadrul de competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții

Acest cadru definește opt competențe-cheie și descrie cunoștințele, abilitățile și atitudinile esențiale legate de fiecare dintre acestea. Aceste competențe-cheie sînt:

- **comunicarea în limba maternă**, care reprezintă capacitatea de a exprima și a interpreta concepte, gînduri, sentimente, fapte și opinii, atît în formă orală, cît și în formă scrisă (ascultare, vorbire, citire și scriere) și de a interacționa lingvistic într-un mod adecvat și creativ într-o serie completă de contexte culturale și sociale;
- **comunicarea în limbi străine**, care, pe lîngă dimensiunea principală a abilităților de comunicare în limba maternă, implică și abilitățile de mediere și înțelegere interculturală. Nivelul de cunoștințe depinde de mai mulți factori și de capacitatea de ascultare, vorbire, citire și scriere;
- **competența matematică și competențele de bază privind știința și tehnologia**. Competența matematică este capacitatea de a dezvolta și a aplica gîndirea matematică la rezolvarea diferitor probleme în situații cotidiene, accentul punîndu-

se pe proces, activitate și cunoștințe. Competențele de bază privind știința și tehnologia se referă la stăpânirea, utilizarea și aplicarea cunoștințelor și a metodologiilor de explicare a lumii înconjurătoare. Acestea implică o înțelegere a schimbărilor cauzate de activitatea umană și a responsabilității fiecărui individ în calitate de cetățean;

- **competența digitală** implică utilizarea cu încredere și în mod critic a tehnologiei din societatea informațională (TSI) și deci abilitățile de bază privind tehnologia informației și comunicării (TIC);
- **capacitatea de a învăța procesul de învățare** este legată de învățare, de abilitatea omului de a-și urmări și organiza propria învățare, fie individual, fie în grupuri, conform nevoilor proprii, precum și de conștientizarea metodelor și a oportunităților;
- **competențe sociale și civice.** Competențele sociale se referă la competențele personale, interpersonale și interculturale și la toate formele de comportament care îi permit fiecărei persoane să participe în mod eficient și constructiv la viața socială și profesională. Aceste competențe sînt legate de bunăstarea personală și socială. Este esențială înțelegerea codurilor de conduită și a obiceiurilor din diferite medii în care activează persoanele. Competențele civice, în special cunoașterea conceptelor și a structurilor sociale și politice (democrație, justiție, egalitate, cetățenie și drepturi civile), fac posibilă participarea activă și democratică a oamenilor;
- **simțul inițiativei și al antreprenoriatului** reprezintă capacitatea de a transforma ideile în acțiune. Acest simț presupune creativitate, inovație și asumarea unor riscuri, precum și capacitatea de a planifica și a gestiona proiectele în vederea atingerii obiectivelor. Persoana este conștientă de contextul propriei sale activități și este capabilă să valorifice oportunitățile apărute. Acesta este fundamentul pentru achiziția unor abilități și cunoștințe mai specializate, de care au nevoie cei care instituie sau contribuie la o activitate socială sau comercială. Acest lucru ar trebui să includă conștientizarea valorilor etice și promovarea bunei guvernări;
- **conștiința și expresia culturală**, care implică aprecierea importanței expresiei culturale a ideilor, a experiențelor și a emoțiilor printr-o serie de canale (muzică, teatru, literatură și arte vizuale).

Toate aceste competențe-cheie sînt interdependente, iar accentul se pune, în fiecare caz, pe gîndirea critică, creativitate, inițiativă, rezolvarea problemelor, evaluarea riscurilor, luarea deciziilor și gestionarea constructivă a sentimentelor.

VIZIUNEA STRATEGICĂ „MOLDOVA 2020”

Strategia națională „Moldova 2020” are ca primă prioritate sectorul educațional, vizînd „Racordarea sistemului educațional la cerințele pieței forței de muncă, în scopul sporirii productivității forței de muncă și al majorării ratei de ocupare în economie”.

Studii relevante pentru carieră

Corelarea dintre cererea pieței forței de muncă și oferta educațională va avea un impact considerabil asupra dezvoltării economice. Modernizarea sistemului de formare profesională și perfecționarea mecanismelor de formare continuă a forței de muncă vor permite cetățenilor

să se adapteze la noile condiții de pe piața muncii. Parteneriatul dintre sistemul educațional și piața muncii va conduce la generarea unei oferte educaționale care să corespundă cantitativ, calitativ și structural cererii de forță de muncă. Aceasta, la rândul său, va contribui la reducerea ratei șomajului și a fluxului de cetățeni care pleacă peste hotare, precum și a ratei populației expuse riscului sărăciei sau excluziunii sociale.

Politica în domeniul educației va fi orientată spre asigurarea **calității studiilor**.

VIZIUNEA STRATEGICĂ „EDUCAȚIA 2020”

Sistemul de educație al Republicii Moldova în 2020 este accesibil tuturor cetățenilor, oferă educație de calitate, relevantă pentru societate și economie, în condiții de eficiență economică.

Viziunea strategică include următoarele componente ale sistemului de educație:

- **Beneficiari** ai sistemului educațional care demonstrează competențe necesare pentru creștere și dezvoltare personală, socială și profesională pe parcursul întregii vieți.
- **Proces educațional** axat pe necesitățile educaționale ale celor ce învață și un **curriculum relevant**, racordat la cererea pieței muncii.
- **Sistem de evaluare** echitabil, axat pe măsurarea competențelor relevante pentru viața individului și pentru piața muncii.
- **Cadre didactice** recompensate în funcție de performanța profesională, capabile să proiecteze activități de învățare axate pe necesitățile educaționale individuale ale beneficiarilor.
- **Cadre manageriale** profesioniste, capabile să gestioneze eficient instituțiile educaționale.
- **O rețea de instituții** educaționale dimensionată eficient, în conformitate cu tendințele demografice și sociale și corespunzătoare calitativ standardelor actuale.
- **Infrastructură și un mediu educațional** prietenos celui ce învață.
- **Un cadru instituțional** modern, flexibil și funcțional care contribuie la asigurarea calității educației.
- **Parteneriate academice și sociale** durabile, axate pe beneficii comune pe termen lung.

V. DIRECȚII STRATEGICE, ACȚIUNI PRIORITARE ȘI REZULTATE SCONTATE

ACCES LA EDUCAȚIE ȘI ȘANSE EGALE

DIRECȚIE STRATEGICĂ 1: SPORIREA ACCESULUI ȘI A GRADULUI DE PARTICIPARE LA EDUCAȚIE ȘI FORMARE PROFESIONALĂ PE PARCURSUL ÎNTREGII VIEȚI

Decizia de înrolare în procesele educaționale și de formare profesională este, în general, considerată ca fiind determinată fundamental de o multitudine de factori, inclusiv cei de natură socioeconomică, precum și de gradul de participare anterioară la procese educaționale, începând chiar cu educația timpurie. Analizele efectuate arată că impedimentele care stau în calea implicării indivizilor în educație sînt diverse, nu se exclud, ba chiar se pot amplifica reciproc, intensificînd descurajarea indivizilor și a familiilor acestora de a participa la procese educaționale la toate nivelurile. Natura transversală a acestor bariere a stat la baza stabilirii următoarelor obiective specifice, menite să crească gradul de participare și accesul la educație pe parcursul întregii vieți.

Obiectiv specific 1.1. Extinderea accesului la educația timpurie de calitate, astfel încît să fie asigurată sporirea ratei de includere în educația preșcolară a copiilor de 3-6 ani de la 82%, în 2012, pînă la 95%, în 2020, și a copiilor de 6-7 ani – de la 92%, în 2012, pînă la 98%, în 2020.

Acțiuni prioritare:

- 1.1.1. Perfecționarea cadrului de politici privind educația timpurie pentru toți copiii și a accesului echitabil la servicii de calitate la nivel național, local, instituțional și al familiei.
- 1.1.2. Dezvoltarea și modernizarea rețelei de instituții pentru asigurarea accesului tuturor copiilor la educația de calitate prin renovarea și construcția instituțiilor preșcolare în funcție de necesitățile locale.
- 1.1.3. Identificarea timpurie a necesităților individuale ale copiilor pe domenii de dezvoltare și elaborarea mecanismelor și programelor de intervenție în vederea abilitării/reabilitării acestora
- 1.1.4. Diversificarea serviciilor de educație timpurie pentru a răspunde mai bine necesităților individuale ale copilului și celor locale.
- 1.1.5. Abordarea sistemică a serviciilor de educație timpurie prin promovarea colaborării dintre educație, ocrotirea sănătății și asistența socială prin oferirea de servicii integrate.
- 1.1.6. Sprijinirea comunităților dezavantajate/ instituțiilor/ familiilor pentru asigurarea accesului la programe de educație timpurie.

Obiectiv specific 1.2. Asigurarea accesului la învățămîntul general obligatoriu de 12 ani (liceu sau studii secundar profesionale), astfel încît, pînă în anul 2020, rata de includere a persoanelor de pînă la 19 ani să fie de 100%.

Acțiuni prioritare:

- 1.2.1. Implementarea de programe de responsabilizare a familiei, administrației publice locale, comunității, instituțiilor de învățămînt privind asigurarea accesului tuturor copiilor/ elevilor la educație de calitate.

- 1.2.2. Elaborarea și implementarea măsurilor de prevenire și diminuare a abandonului școlar.
- 1.2.3. Crearea unui sistem de monitorizare a înrolării.
- 1.2.4. Promovarea și implementarea unui proces educațional care asigură formarea competențelor necesare pentru afirmare și creștere personală, socială și profesională.
- 1.2.5. Extinderea ofertei de servicii psihopedagogice și de consiliere în carieră.
- 1.2.6. Diversificarea activităților extracurriculare.

Obiectiv specific 1.3. Sporirea atractivității și facilitarea accesului la învățământul vocațional/ tehnic, astfel încât ponderea elevilor care se orientează către aceste forme de învățământ să crească cu 10% până în 2020.

Acțiuni prioritare:

- 1.3.1. Proiectarea și modernizarea rețelei de instituții vocațional-tehnice în funcție de dezvoltarea socioeconomică a regiunilor.
- 1.3.2. Elaborarea unui cadru normativ care să stimuleze implicarea agenților economici în formarea inițială și continuă a specialiștilor, în profesii și meserii importante pentru dezvoltarea economiei naționale.
- 1.3.3. Asigurarea unei infrastructuri adecvate a instituțiilor vocațional-tehnice pentru a dezvolta deprinderi practice relevante pentru profesiile și meseriile învățate.
- 1.3.4. Asigurarea unei infrastructuri și condițiilor de viață adecvate în căminele instituțiilor vocațional-tehnice pentru a spori atractivitatea învățământului vocațional-tehnic.
- 1.3.5. Asigurarea mobilității transversale a beneficiarilor de programe de formare profesională între diferite niveluri educaționale și calificări.
- 1.3.6. Crearea de programe pentru motivarea angajaților fără calificare profesională să facă studii de nivel secundar și mediu de specialitate.
- 1.3.7. Dezvoltarea instrumentelor de recunoaștere a calificărilor obținute în cadrul studiilor formale și nonformale.
- 1.3.8. Asigurarea accesului persoanelor cu cerințe educaționale speciale la învățământul vocațional-tehnic, conform potențialului și capacității de participare.
- 1.3.9. Asigurarea corelării politicilor VET cu alte politici sectoriale.

Obiectiv specific 1.4. Creșterea participării la studii superioare în domeniile importante pentru dezvoltarea social-economică a țării, astfel încât ponderea absolvenților de studii superioare în rândul populației cu vârste cuprinse între 30 și 34 de ani să ajungă la 20% până în 2020.

Acțiuni prioritare:

- 1.4.1. Asigurarea cadrului legislativ în vederea consolidării corelației dintre nivelul de calificare și competențele solicitate de piața muncii.
- 1.4.2. Fundamentarea, elaborarea și implementarea sistemului de credite și a unor stimulente financiare pentru creșterea accesului la studii.
- 1.4.3. Dezvoltarea cadrului normativ și promovarea formelor alternative de învățământ (la distanță, mixte).
- 1.4.4. Promovarea dimensiunii sociale pentru asigurarea accesului persoanelor cu cerințe educaționale speciale și al celor din categorii defavorizate.

Obiectiv specific 1.5. Extinderea și diversificarea sistemului de învățare pe tot parcursul vieții, astfel încât, până în 2020, 10% din populația adultă (25-64 ani) să fi participat la programe de instruire.

Acțiuni prioritare:

- 1.5.1. Dezvoltarea cadrului normativ privind educația adulților în context european.
- 1.5.2. Dezvoltarea mecanismelor de finanțare a sistemului de învățământ pentru adulți.
- 1.5.3. Facilitarea dezvoltării programelor de formare pe parcursul întregii vieți, cu prioritate pentru dezvoltarea competențelor-cheie: digitale, antreprenoriale, lingvistice, interculturale, și alte competențe noi solicitate de piața muncii.
- 1.5.4. Crearea unui sistem informațional cu privire la ofertele de formare pe parcursul întregii vieți.
- 1.5.5. Dezvoltarea instrumentelor de recunoaștere a finalităților educaționale obținute în urma educației nonformale și informale în cadrul programelor de învățare pe parcursul întregii vieți și implementarea instrumentului de credite transferabile.

Obiectiv specific 1.6. Promovarea și asigurarea educației incluzive la nivel de sistem educațional, astfel încât să se realizeze o creștere anuală cu cel puțin 10% a accesului copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES) la educație.

Acțiuni prioritare:

- 1.6.1. Armonizarea cadrului normativ național de dezvoltare a educației incluzive cu politicile și normele internaționale în domeniu, în vederea asigurării accesului la o educație de calitate pentru fiecare copil, tânăr sau adult, inclusiv pentru persoanele cu cerințe educaționale speciale.
- 1.6.2. Promovarea la nivel de familie, administrație publică locală, comunități, instituții de învățământ a rolului educației incluzive în asigurarea șanselor egale la educație de calitate pentru toți copiii.
- 1.6.3. Implementarea Programului național și planurilor de acțiuni pentru dezvoltarea educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020.
- 1.6.4. Instituirea/ reorganizarea structurilor, formelor, unităților de personal etc., pentru asigurarea asistenței psihopedagogice necesare dezvoltării copilului cu cerințe educaționale speciale (servicii, centre, cadru didactic de sprijin, psiholog, asistent social etc.).
- 1.6.5. Asigurarea infrastructurii și a condițiilor materiale propice pentru o educație incluzivă în instituțiile de învățământ din țară.

Obiectiv specific 1.7. Reintegrarea socioeducațională a copiilor aflați în instituțiile de tip rezidențial, care să ducă la reducerea numărului de copii aflați în aceste instituții cu 25%, către anul 2015, și cu 50%, pînă în anul 2020, și la transformarea, către anul 2015, a cel puțin 20%, iar către anul 2020 – a cel puțin 25% din instituțiile de învățământ de tip rezidențial în instituții de învățământ general.

Acțiuni prioritare:

- 1.7.1. Reorganizarea sistemului de instituții de tip rezidențial pentru educația și îngrijirea copiilor cu cerințe educaționale speciale.
- 1.7.2. Redirecționarea resurselor financiare de la instituțiile de tip rezidențial reorganizate spre dezvoltarea serviciilor sociale și educaționale alternative.

Obiectiv specific 1.8. Asigurarea condițiilor și implementarea acțiunilor în vederea reducerii abandonului școlar în învățământul primar și secundar general cu cel puțin 10% anual.

Acțiuni prioritare:

- 1.8.1. Elaborarea și implementarea Programului național și planului de acțiuni pentru combaterea abandonului școlar în învățământul primar și secundar general.
- 1.8.2. Elaborarea și promovarea instrumentelor intersectoriale de prevenire și reducere a abandonului școlar.
- 1.8.3. Organizarea campaniilor de informare și conștientizare pentru părinți (inclusiv de etnie romă) despre necesitatea școlarizării și încadrării copiilor în învățământul obligatoriu și despre necesitatea continuării studiilor.
- 1.8.4. Îmbunătățirea sistemelor de monitorizare privind frecventarea școlii și reușita școlară.

Obiectiv specific 1.9. Asigurarea condițiilor favorabile integrării sociolingvistice a reprezentanților minorităților etnice și a persoanelor migrante.

Acțiuni prioritare:

- 1.9.1. Elaborarea și implementarea Programului național și planului de acțiuni pentru sporirea calității procesului de învățare a limbii române în instituțiile cu instruire în limbile minorităților naționale.
- 1.9.2. Modernizarea procesului de predare a limbii și literaturii române în școlile cu instruire în limbile minorităților naționale prin racordarea la prevederile Cadrelor Europene de Referință pentru Limbi.
- 1.9.3. Sprijinirea integrării sociolingvistice a elevilor alolingvi prin extinderea numărului de discipline școlare studiate în limba română.
- 1.9.4. Elaborarea și implementarea unui program și plan de acțiuni pentru realizarea educației interculturale în sistemul de învățământ.
- 1.9.5. Asigurarea calității predării limbii române pentru străini prin monitorizarea, evaluarea și îmbunătățirea procesului de implementare a Metodologiei cursurilor de studiere a limbii române pentru străini.

Obiectiv specific 1.10. Dezvoltarea sistemului de consiliere și proiectare a carierei pe parcursul întregii vieți.

Acțiuni prioritare:

- 1.10.1. Elaborarea concepției și implementarea serviciilor de consiliere și proiectare a carierei ca parte integrantă a serviciilor publice de educație.
- 1.10.2. Asigurarea consilierii și a proiectării carierei la nivel de învățământ general, formare inițială și formare continuă.
- 1.10.3. Sprijinirea dezvoltării unei rețele de instituții specializate în acordarea serviciilor de ghidare și proiectare a carierei pe parcursul întregii vieți.

Obiectiv specific 1.11. Asigurarea unui mediu școlar protectiv, capabil să prevină violența față de copii și să intervină prompt pentru identificarea, referirea și asistența copiilor victime ale violenței.

- 1.11.1. Dezvoltarea și implementarea politicilor de protecție a copilului la toate nivelurile, care să țină cont de drepturile copilului, capacitățile în evoluție ale copilului și necesitățile locale.
- 1.11.2. Elaborarea suportului metodologic și completarea curriculei de formare inițială și continuă a cadrelor manageriale și didactice referitor la organizarea instituțională și intervenția lucrătorilor instituțiilor de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului.

1.11.3. Instruirea cadrelor didactice și manageriale pentru prevenirea violenței față de copii și integrarea politicilor de protecție a copilului în demersul educațional.

1.11.4. Dezvoltarea capacităților organelor abilitate cu inspecția școlară în monitorizarea și raportarea situației privind cazurile de violență asupra copilului.

1.11.5. Împuternicirea copiilor, părinților și membrilor comunității să recunoască, să prevină și să raporteze cazurile de violență asupra copilului.

STUDII RELEVANTE PENTRU ECONOMIE ȘI SOCIETATE

DIRECȚIE STRATEGICĂ 2: ASIGURAREA RELEVANȚEI STUDIILOR PENTRU VIAȚĂ, CETĂȚENIE ACTIVĂ ȘI SUCCES ÎN CARIERĂ

Competitivitatea economică a unei țări depinde în mod esențial de nivelul de pregătire a propriei forțe de muncă, care, la rândul ei, depinde de calitatea sistemului de educație și pregătire profesională al țării respective. Educația este, în general, percepută drept instrumentul crucial de creștere a competitivității economice și a calității vieții. Analiza efectuată pe sistemul educațional din Republica Moldova a arătat că pe piața muncii se atestă un dezechilibru substanțial între cerere și ofertă, precum și un deficit de forță de muncă calificată, și că sistemul educațional nu oferă calificări relevante. De asemenea, lipsa Cadrelor Naționale al Calificărilor, a Nomenclatoarelor de formare profesională actualizate și a standardelor ocupaționale este un impediment major în asigurarea setului de competențe solicitat de piața muncii și, în pofida deficitului forței de muncă calificată, nu există mecanisme de recunoaștere a abilităților, experienței și calificărilor obținute prin învățare în contexte nonformale și informale. În aceste condiții se propun acțiuni determinate, cu următoarele obiective specifice.

Obiectiv specific 2.1. Asigurarea unei educații timpurii centrate pe copil și a tranziției de succes către școală.

Acțiuni prioritare:

2.1.1. Modernizarea curriculumului pentru educație timpurie în concordanță cu standardele de dezvoltare copilului de la naștere până la 7 ani.

2.1.2. Abilitarea cadrelor didactice pentru aplicarea eficientă și corectă a standardelor de dezvoltare copilului de la naștere până la 7 ani.

2.1.3. Evaluarea performanței cadrelor didactice din educația timpurie în baza standardelor profesionale.

2.1.4. Evaluarea impactului curriculumului, implementarea instrumentelor de evaluare a gradului de pregătire pentru școală.

2.1.5. Monitorizarea nivelului de dezvoltare a copiilor de vîrstă timpurie pe baza standardelor de dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani.

Obiectiv specific 2.2. Asigurarea relevanței studiilor în învățămîntul primar și secundar general.

Acțiuni prioritare:

- 2.2.1. Perfecționarea cadrului normativ pentru proiectarea și actualizarea de curricula preuniversitare și reformarea cadrului instituțional pentru proiectarea, dezvoltarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea Curriculumului Național din învățământul general.
- 2.2.2. Dezvoltarea unor curricula pentru învățământul preuniversitar din perspectiva relevanței competențelor necesare pentru viață (competențe digitale, abilități de comunicare eficientă în limba română și cel puțin două limbi moderne, negociere, lucru în echipă, luarea deciziilor, rezolvarea în comun a problemelor, abilități de gândire critică, stimularea creativității și a inovării, gândire și management strategic, abilități de cercetare, gestionarea propriului proces de învățare, managementul informației, competențe de incluziune financiară, educația pentru mediu, educația pentru sănătate, educația antreprenorială, educația interculturală etc.) și a centrării pe elev.
- 2.2.3. Promovarea curriculumului la decizia școlii (CDȘ), a cross-curriculumului și abilitarea cadrelor didactice în proiectarea CDȘ.
- 2.2.4. Îmbunătățirea mecanismelor de elaborare și editare prin concurs a manualelor și materialelor didactice.
- 2.2.5. Elaborarea cadrului normativ pentru dezvoltarea și utilizarea conținuturilor și instrumentelor didactice și de evaluare digitale.
- 2.2.6. Elaborarea standardelor de evaluare a elevilor în învățământul preuniversitar.
- 2.2.7. Elaborarea cadrului general și a regulamentelor specifice pentru validarea și recunoașterea rezultatelor învățării dobândite în contexte nonformale și informale.

Obiectiv specific 2.3. Asigurarea curriculară și metodologică a învățământului vocațional/ tehnic, în conformitate cu Cadrul Național al Calificărilor, până în 2020.

Acțiuni prioritare:

- 2.3.1. Elaborarea și implementarea Cadrului Național al Calificărilor pentru învățământul vocațional/ tehnic.
- 2.3.2. Actualizarea nomenclatorului de meserii și a nomenclatorului specialităților (specialități mixte), în conformitate cu necesitățile economice ale țării și cu standardele europene (Eurostat).
- 2.3.3. Elaborarea mecanismului de evaluare a competențelor pe piața muncii și consolidarea competențelor de proiectare curriculară în baza acestei evaluări.
- 2.3.4. Revizuirea cadrului normativ cu privire la proiectarea curriculară și dezvoltarea competențelor cadrelor didactice în materie de proiectare curriculară.
- 2.3.5. Modernizarea curriculumului din învățământul vocațional/ tehnic în conformitate cu Cadrul de competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții și necesitățile pieței muncii.
- 2.3.6. Elaborarea și implementarea Sistemului de Credite de Studii Transferabile în învățământul vocațional-tehnic postsecundar.
- 2.3.7. Perfecționarea metodologiei de evaluare a finalităților educaționale, inclusiv prin introducerea evaluării externe la absolvirea învățământului vocațional/ tehnic.
- 2.3.8. Crearea condițiilor de implementare a învățământului dual cu implicarea efectivă a agenților economici.
- 2.3.9. Reconsiderarea stagiilor de practică pentru sporirea calității formării profesionale inițiale.

Obiectiv specific 2.4. Modernizarea curriculumului universitar din perspectiva centrării pe competențe, pe cel ce învață și pe necesitățile mediului economic.

Acțiuni prioritare:

2.4.1. Schimbarea paradigmei curriculumului universitar, în corespundere cu noile tendințe și concepte curriculare: centrare pe tematica cross-curriculară, centrare pe competențe (în conformitate cu Cadrul de competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții), centrare pe cel ce învață.

2.4.2. Implicarea mediului de afaceri în procesul de dezvoltare curriculară și a Cadrului Național al Calificărilor.

2.4.3. Fundamentarea și promovarea unui management curricular la nivel național, local și instituțional.

2.4.4. Modernizarea curriculumului universitar din perspectiva tehnologiilor didactice moderne, inclusiv a celor informaționale și comunicaționale, a centrării pe student, a formării de competențe necesare pentru calificare profesională.

2.4.5. Corelarea curriculumului universitar cu Cadrul Național al Calificărilor.

Obiectiv specific 2.5. Promovarea cercetării ca instrument de formare profesională avansată și vector de susținere a performanței și calității în învățământul superior.

Acțiuni prioritare:

2.5.1. Impunerea performanței în cercetare drept criteriu de evaluare și promovare a calității programelor de formare profesională și a personalului din învățământul superior.

2.5.2. Elaborarea standardelor de performanță în cercetare necesare pentru obținerea titlurilor științifice.

2.5.3. Susținerea finanțării distincte a programelor de doctorat.

2.5.4. Instituirea de mecanisme de atragere a tinerilor cu performanțe în cercetare către cariera universitară.

2.5.5. Instituirea de mecanisme transparente și competitive de susținere financiară a cercetării cadrelor didactice universitare cu performanțe dovedite în activitate.

DIRECȚIE STRATEGICĂ 3: INTEGRAREA EFICIENTĂ A TIC ÎN EDUCAȚIE

Politicile în educație trebuie să susțină pregătirea tinerilor pentru participarea activă la construcția și dezvoltarea unei societăți a cunoașterii, care să constituie motorul de dezvoltare socioeconomică a societății competitive la nivel global. Tehnologiile informaționale și comunicaționale au permis dezvoltarea unei palete largi de instrumente de educație și formare profesională, astfel încât utilizarea TIC în educație a devenit o trăsătură comună a țărilor dezvoltate, cu economii puternice. Analiza situației în care se găsește Republica Moldova în prezent a arătat că familiarizarea elevilor cu TIC este limitată de rata scăzută de acoperire cu calculatoare și de utilizarea lor târzie. Aplicarea limitată a metodelor și dispozitivelor interactive TIC în scopuri didactice și de management nu permite atingerea obiectivelor de calitate, incluziune și eficiență, care îi vor pregăti pe tineri pentru cerințele pieței muncii și pentru o viață socioeconomică satisfăcătoare. În scopul integrării eficiente a TIC în educație, au fost prevăzute acțiuni prioritare, subordonate obiectivelor specifice descrise în continuare.

Obiectiv specific 3.1. Sporirea accesului la educație de calitate prin dotarea instituțiilor de învățământ cu echipamente moderne, utile procesului de studii.

Acțiuni prioritare:

3.1.1. Pilotarea proiectului „Un calculator pentru fiecare elev” în 10 școli, începând din 2013.

3.1.2. Elaborarea unui plan pe termen mediu de dotare a instituțiilor de învățământ cu tehnică modernă, acces la internet și infrastructura necesară implementării cu succes a tehnologiilor informaționale și a comunicațiilor în procesul educațional.

3.1.3. Dotarea bibliotecilor școlare cu tehnică modernă și acces la internet în scopul satisfacerii necesităților de informare și documentare ale elevilor și cadrelor didactice.

3.1.4. Asigurarea accesului la educație de calitate prin implementarea modelelor de învățământ la distanță, în special pentru elevii din școlile mici care nu pot fi închise .

3.1.5. Facilitarea creării rețelelor de comunicare și de schimb de bune practici între cadrele didactice.

3.1.6. Dotarea școlilor cu echipament special pentru instruirea persoanelor cu dizabilități.

Obiectiv specific 3.2. Dezvoltarea competențelor digitale prin elaborarea și aplicarea conținuturilor educaționale digitale în procesul educațional.

Acțiuni prioritare:

3.2.1. Dezvoltarea abilităților de utilizare a TIC, inclusiv de elaborare și utilizare a conținuturilor educaționale digitale, ale viitoarelor cadre didactice în cadrul studiilor superioare pedagogice.

3.2.2. Elaborarea și implementarea programelor de instruire și motivare a cadrelor didactice pentru utilizarea TIC în educație, inclusiv pentru crearea și publicarea propriilor conținuturi digitale.

3.2.3. Diversificarea ofertei cursurilor opționale în învățământul primar și general prin introducerea cursurilor care utilizează sau promovează tehnologiile informaționale.

3.2.4. Elaborarea standardelor pentru manuale digitale și aplicarea lor la licitațiile de manuale.

3.2.5. Crearea unei platforme educaționale unice care să cumuleze conținuturile educaționale digitale din Moldova și care să poată fi accesată de elevi, profesori și părinți.

3.2.6. Promovarea utilizării TIC în procesul de examinare și evaluare

3.2.7. Promovarea utilizării conținuturilor educaționale digitale existente (de ex., Școala Discovery, Khan Academy ș. a.).

3.2.8. Sporirea calității învățământului universitar prin promovarea integrării cursurilor online (Massive Open Online Courses - MOOC) în curricula universitare.

Obiectiv specific 3.3. Creșterea eficacității și eficientizarea managementului școlar la nivel de sistem, școală și clasă prin intermediul tehnologiilor informaționale.

Acțiuni prioritare:

3.3.1. Implementarea unui Sistem Informațional de Management Educațional, care va cuprinde registrul școlilor, elevilor și al profesorilor, pe baza recensământului școlar, și asigurarea colectării regulate și corecte a datelor din școli.

3.3.2. Îmbunătățirea managementului școlar prin suplimentarea instruirii echipei de conducere cu softuri de management al școlii (contabilitate, planificare bugetară etc.).

3.3.3. Sporirea calității procesului de predare-învățare, a evidenței performanței elevilor și a comunicării între elev, profesori și părinți prin introducerea treptată în școli a softurilor de management al clasei.

RESURSE UMANE CALIFICATE, MANAGEMENT EFICIENT ȘI ASIGURAREA CALITĂȚII

DIRECȚIE STRATEGICĂ 4: DEZVOLTAREA, SPRIJINIREA ȘI MOTIVAREA CADRELOR DIDACTICE PENTRU ASIGURAREA EDUCAȚIEI DE CALITATE

Resursele umane sînt factorul-cheie al oricărui sistem performant de educație. Acestea pot compromite totul sau pot constitui un real promotor al măsurilor de reformă. Analiza efectuată pentru elaborarea prezentei strategii a scos în evidență cîteva aspecte cu impact major asupra performanței sistemului de educație. Competențele profesionale ale cadrelor didactice și dezvoltarea acestora nu sînt racordate la schimbările din sistemul educațional. Se constată lipsa unui sistem echitabil de retribuire a muncii în sistemul educațional, gradul scăzut de competență a cadrelor. Discriminarea educatorilor în raport cu alte cadre didactice generează probleme, atît la nivel de proces, cît și la nivel de rezultate. Programele de formare continuă nu sînt centrate pe necesitățile cadrelor didactice. Instituțiile prestatoare de servicii de formare continuă au nevoie de modernizarea procesului de instruire și de evaluare a nevoilor de formare reale, axate pe formarea de competențe profesionale necesare asigurării unui proces educațional de calitate. În încercarea de remediere a acestor deficiențe se propun acțiuni ferme, cu următoarele obiective specifice.

Obiectiv specific 4.1. Sporirea atractivității profesiei de pedagog și atragerea și menținerea cadrelor performante în sistem, astfel încît vîrsta medie a cadrelor didactice în sistemul de învățămînt să scadă cu 3 ani pînă în 2020, salariul de debut în activitatea didactică să fie la nivelul salariului mediu pe economie și rata abandonului timpuriu al activității didactice să se diminueze cu 10%.

Acțiuni prioritare:

- 4.1.1. Ameliorarea și promovarea imaginii și statutului pedagogului prin campanii în mass-media.
- 4.1.2. Monitorizarea, ameliorarea și susținerea motivației cadrelor didactice prin corelarea salarizării cu performanța profesională.
- 4.1.3. Elaborarea și implementarea unui sistem eficient și transparent de promovare în carieră a cadrelor didactice bazat pe rezultate și performanțe profesionale.
- 4.1.4. Depolitizarea procesului de recrutare și promovare în carieră a cadrelor didactice.
- 4.1.5. Sporirea competitivității salariului pedagogilor prin reformarea sistemului de salarizare a cadrelor didactice.
- 4.1.6. Diminuarea perioadei necesare pentru atingerea nivelului maxim al salariului de funcție.
- 4.1.7. Diversificarea opțiunilor/ traseelor pentru promovare în cariera didactică și pentru creșterea salariului.
- 4.1.8. Perfecționarea sistemului de salarizare a cadrelor administrative și tehnice din învățămînt în vederea considerării noilor funcții instituționale, a motivării pentru performanțe și a considerării capacității instituției.
- 4.1.9. Acordarea unei compensații anuale cadrelor didactice pentru procurarea de suporturi didactice și a altor materiale necesare în activitatea didactică.
- 4.1.10. Elaborarea unui cadru normativ care să permită flexibilitate și accesibilitate pentru intrarea și revenirea în cariera didactică.
- 4.1.11. Diversificarea facilităților pentru cadrele didactice tinere care se angajează la instituțiile de învățămînt din localitățile rurale.

4.1.12. Revizuirea normării activității didactice pe niveluri ale sistemului educațional în vederea raționalizării acesteia pe ansamblul sistemului educațional, a considerării timpului de pregătire pentru activitatea didactică și a diminuării normei la început de carieră.

4.1.13. Diversificarea programelor de formare continuă a cadrelor didactice și de conducere din învățământ și încurajarea diversității prestatorilor programelor de formare continuă.

4.1.14. Instituirea unui sistem de beneficii sociale pentru cadrele didactice.

Obiectiv specific 4.2. Asigurarea unui echilibru cantitativ și structural al ofertei și cererii de cadre didactice pentru toate nivelurile sistemului educațional, astfel încât procesul de studii în toate instituțiile sistemului să fie asigurat integral cu cadre didactice calificate pe discipline.

Acțiuni prioritare:

4.2.1. Instituirea și menținerea unui registru național al cadrelor didactice pe niveluri și discipline.

4.2.2. Asigurarea accesului elevilor din instituțiile de învățământ general la serviciile psihologului școlar.

4.2.3. Crearea condițiilor pentru formarea continuă a maiștrilor din instituțiile vocațional-tehnice în condiții reale de producere.

4.2.4. Deschiderea accesului persoanelor cu experiență profesională din afara sistemului educațional pentru angajare în învățământul vocațional/ tehnic și superior.

4.2.5. Promovarea mobilității academice și profesionale a cadrelor didactice, maiștrilor, și a cercetătorilor.

Obiectiv specific 4.3. Reconceptualizarea formării inițiale a cadrelor didactice prin dezvoltarea competențelor acestora, necesare pentru realizarea noului parcurs educațional caracteristic unui mediu complex, a unei societăți globale a cunoașterii și în continuă schimbare.

Acțiuni prioritare:

4.3.1. Consolidarea și modernizarea capacității instituțiilor de învățământ superior care oferă programe de formare a cadrelor didactice.

4.3.2. Dezvoltarea Cadrului Național de Calificare și a standardelor profesionale pentru cadrele didactice, specifice etapelor carierei profesionale și nivelurilor sistemului educațional.

4.3.3. Modernizarea planului-cadru pentru formarea profesională inițială a cadrelor didactice din perspectiva formării competențelor generale și specifice.

4.3.4. Elaborarea și autorizarea unor programe de cercetare, documentare și diseminare a bunelor practici în educație și în formarea profesională.

4.3.5. Instituirea unui mecanism de colectare a feedbackului privind calitatea și efectele politicilor și conținuturilor educaționale.

Obiectiv specific 4.4. Eficientizarea și flexibilizarea sistemului de formare continuă a cadrelor didactice și manageriale.

Acțiuni prioritare:

4.4.1. Perfecționarea cadrului normativ privind formarea continuă a cadrelor didactice și manageriale.

4.4.2. Crearea unei piețe libere a serviciilor de formare continuă în conformitate cu standardele profesionale.

- 4.4.3. Încurajarea creării asociațiilor profesionale ale pedagogilor/ cadrelor didactice;
- 4.4.4. Orientarea sistemului de perfecționare a cadrelor în conformitate cu cererea și necesarul de noi competențe, prin promovarea elementelor de noutate din domeniul pedagogiei, psihologiei, didacticii, prestării activităților de consiliere metodică.
- 4.4.5. Instituirea sistemului de mentorat la trei niveluri: (i) mentoratul pentru practică pedagogică, (ii) mentoratul pentru tinerii specialiști (de inserție), și (iii) mentoratul de dezvoltare profesională la locul de muncă.
- 4.4.6. Promovarea instruirilor în management educațional în programele de formare inițială și continuă a cadrelor didactice..
- 4.4.7. Dezvoltarea modelelor de formare profesională continuă a maiștrilor/ instructorilor din învățământul vocațional/ tehnic din perspectiva principiului „învățare pe parcursul întregii vieți” și a sistemului de credite profesionale cumulative.
- 4.4.8. Crearea sistemului de formare profesională continuă a cadrelor didactice din învățământul superior, centrat pe acumularea de credite profesionale și autoformare.
- 4.4.9. Implementarea creditelor profesionale în raport cu gradul didactic.

DIRECȚIE STRATEGICĂ 5: PROIECTAREA ȘI INSTITUȚIONALIZAREA UNUI SISTEM EFICIENT DE EVALUARE, MONITORIZARE ȘI DE ASIGURARE A CALITĂȚII ÎN EDUCAȚIE

În societatea modernă, politicile educaționale au drept scop să asigure excelența, sub toate aspectele ei, la toate treptele și nivelurile sistemului de educație, prin promovarea mecanismelor de asigurare a calității programelor de studii și a instituțiilor în care acestea sînt oferite. Mecanismele de asigurare a calității au menirea de a oferi beneficiarilor și publicului larg încrederea în faptul că societatea beneficiază de servicii educaționale de calitate, care aduc progres economic și social pentru toți cetățenii plătitori de taxe. Diagnoza sistemului de educație din Republica Moldova a identificat o serie de probleme de sistem. Lipsesc mecanismele interne și externe de asigurare a calității, convergente cu standardele europene, ceea ce determină o slabă credibilitate a studiilor, blocaje în cadrul mobilității academice și profesionale și dezvoltarea inertă a sistemului de învățămînt. De asemenea, dezinteresul pentru profesia de pedagog a diminuat calitatea candidaților la specialitățile pedagogice. În învățămîntul profesional, cadrele la disciplinele de specialitate adesea nu dispun de calificarea necesară. Lipsesc mecanismul de recrutare și motivare a cadrelor didactice, precum și o evaluare continuă și consistentă a performanței profesionale a pedagogilor, iar practica de atestare, dezvoltare și măsurare a performanțelor cadrelor didactice și științifice este inefficientă. În aceste condiții, măsurile avute în vedere sînt subordonate următoarelor obiective specifice.

Obiectiv specific 5.1. Dezvoltarea sistemului național de standarde în educație.

Actiuni prioritare:

- 5.1.1. Asigurarea implementării standardelor de învățare și dezvoltare pentru copiii de la naștere pînă la 7 ani.
- 5.1.2. Elaborarea și implementarea standardelor și indicatorilor de performanță pentru evaluarea și asigurarea calității în învățămîntul secundar.
- 5.1.3. Elaborarea standardelor și indicatorilor de performanță pentru evaluarea și asigurarea calității în învățămîntul superior și vocațional/ tehnic.

5.1.4. Elaborarea cadrului național al calificărilor pentru învățare pe tot parcursul vieții, inclusiv pentru învățământul vocațional/ tehnic și superior.

5.1.5. Elaborarea unui sistem de evaluare a cadrelor didactice (inclusiv a maiștrilor din instituțiile vocațional-tehnice) în conformitate cu standardele profesionale.

Obiectiv specific 5.2. Crearea cadrului instituțional pentru asigurarea calității în educație.

Acțiuni prioritare:

5.2.1. Asigurarea cadrului normativ de reglementare necesar pentru funcționarea structurilor independente de audit educațional, monitorizare și evaluare externă a calității în învățământul general și liceal.

5.2.2. Crearea Inspectoratului Școlar de Stat pentru învățământul primar și general (inclusiv evaluarea cadrelor).

5.2.3. Crearea Agenției de Evaluare și Examinare.

5.2.4. Perfecționarea cadrului instituțional pentru proiectarea, dezvoltarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea Curriculumului Național din învățământul general

5.2.5. Crearea Agenției de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional.

DIRECȚIA STRATEGICĂ 6: ÎMBUNĂTĂȚIREA MANAGEMENTULUI RESURSELOR ÎN EDUCAȚIE

Republica Moldova are una dintre cele mai ridicate cote procentuale din PIB alocate sistemului de educație din Europa, totuși performanțele acestuia, măsurate prin metode standardizate (testele PISA, de exemplu), arată rezultate modeste, sugerând o eficiență redusă a utilizării alocațiilor bugetare investite în învățământ. Analiza sistemului de educație arată că utilizarea inefficientă a capacității rețelei școlare nu permite investiții în modernizarea instituțiilor și dotarea lor cu echipament adecvat. În contextul în care, în anul 2013, toate instituțiile școlare au trecut la finanțarea per elev, se așteaptă o alocare eficientă a resurselor financiare. Noul mecanism de finanțare în educație oferă școlilor o autonomie și o flexibilitate mai mare în utilizarea resurselor. Totodată, concomitent cu implementarea reformei structurale în educație, s-a schimbat și profilul managerului instituției de învățământ. Măsurile avute în vedere pentru creșterea eficienței managementului în sistemul educațional vizează următoarele obiective specifice.

Obiectiv specific 6.1. Îmbunătățirea planificării și a managementului rețelei instituțiilor de învățământ.

Acțiuni prioritare:

6.1.1. Cartografierea rețelei de instituții de învățământ pe niveluri.

6.1.2. Modernizarea rețelei de instituții de învățământ pe niveluri în concordanță cu perspectivele de dezvoltare regională și a localităților și cu situația demografică.

6.1.3. Diversificarea structurilor sistemului de educație complementară.

6.1.4. Dezvoltarea cadrului normativ pentru facilitarea serviciilor private în educație și a parteneriatelor sectoriale, intersectoriale, naționale și internaționale.

Obiectiv specific 6.2. Eficientizarea finanțării educației.

Acțiuni prioritare:

6.2.1. Dezvoltarea și implementarea mecanismelor de finanțare a învățământului preșcolar, primar și general (i) în conformitate cu prioritățile educaționale, rezultatele obținute, numărul de elevi și cerințele speciale ale acestora, (ii) bazate pe analizele de tip cost-performanță; (iii) bazate pe programe; (iv) bazate pe unitate de copil/ elev.

6.2.2. Promovarea autonomiei financiare a instituțiilor educaționale concomitent cu sporirea responsabilității acestora în contextul descentralizării.

6.2.3. Implementarea politicilor de diversificare a surselor de finanțare și stimularea generării fondurilor extrabugetare în sprijinul învățământului.

6.2.4. Fundamentarea și elaborarea mecanismelor și normativelor privind finanțarea complementară a sistemului de învățământ pe baza performanței instituționale.

Obiectiv specific 6.3. Modernizarea infrastructurii și a bazei tehnico-materiale a instituțiilor de învățământ.

Acțiuni prioritare:

6.3.1. Definirea standardelor de calitate ale infrastructurii în educație pe niveluri și actualizarea normativelor funcționale, sanitaro-igienice și de securitate.

6.3.2. Inventarierea tuturor spațiilor.

6.3.3. Elaborarea și implementarea programelor și proiectelor de reconstrucție și modernizare a edificiilor instituțiilor de învățământ, inclusiv avînd în vedere necesitățile persoanelor cu dizabilități.

6.3.4. Asigurarea cu transport școlar a elevilor care merg la școlile de circumscripție din alte localități și îmbunătățirea infrastructurii de acces, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități.

Obiectiv specific 6.4. Asigurarea cu manuale și materiale didactice.

Acțiuni prioritare:

6.4.1. Asigurarea gratuită cu manuale de calitate a elevilor claselor V-XII din familiile social-vulnerabile (pînă la 20%).

6.4.2. Editarea materialelor didactice pentru educatori și părinți conform situației etnolingvistice din Republica Moldova.

6.4.3. Dotarea instituțiilor educaționale cu echipamente școlare la disciplinele exacte: biologie, chimie și fizică.

6.4.4. Asigurarea metodico-didactică și tehnico-materială a instituțiilor de educație și dezvoltare timpurie a copilului, conform standardelor în vigoare, 80%, către 2015, și 100%, către anul 2020.

6.4.5. Asigurarea cu manuale, materiale didactice și echipamente școlare adaptate la necesitățile persoanelor cu dizabilități necesare pentru procesul de educație a persoanelor cu dizabilități în toate instituțiile de învățământ.

6.4.6. Includerea în planurile de dezvoltare ale instituțiilor de învățământ a programelor privind achiziția de publicații științifice și beletristică, abonarea la publicații periodice și asigurarea accesului la baze de date pentru biblioteci.

DIRECȚIE STRATEGICĂ 7: ASIGURAREA COEZIUNII SOCIALE PENTRU OFERIREA UNEI EDUCAȚII DE CALITATE

Creșterea gradului de satisfacție față de procesul educațional, angajamentul sporit pentru procesul de învățare, asumarea conștientă a deciziilor și exersarea abilităților civice sînt beneficiile personale ale participării copiilor și tinerilor în elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor educaționale. Mai mult ca atît, implicarea copiilor, tinerilor, părinților, organizațiilor societății civile și a altor parteneri sociali în procesele de luare a deciziilor contribuie la dezvoltarea unor politici educaționale mai calitative, transparente, bazate pe necesitățile reale ale diferitor grupuri de copii.

În toate țările în care s-au desfășurat reforme de succes ale sistemului de învățămînt, înaintea declanșării proceselor de transformare s-au realizat largi consensuri naționale privitoare la viziunea sistemului de educație și la principalele opțiuni cu privire la structură și priorități. Conștienți de importanța consensului național cu privire la transformarea benefică a sistemului educațional din Republica Moldova, pentru asigurarea coeziunii sociale și a consensului politic cu privire la viitorul sistemului de educație, ne propunem următoarele obiective strategice.

Obiectiv specific 7.1. Responsabilizarea societății pentru asigurarea unei educații de calitate.

Acțiuni prioritare:

- 7.1.1. Diversificarea formelor de implicare a comunității și a familiei în procesul decizional.
- 7.1.2. Crearea mecanismelor de motivare a comunității și a familiei pentru a participa la procesul decizional și la rezolvarea problemelor școlii.
- 7.1.3. Dezvoltarea programelor de sprijinire a inițiativelor comunitare de implicare în rezolvarea problemelor educaționale.

Obiectiv specific 7.2. Sporirea participării elevilor la procesele de luare a deciziilor, inclusiv la elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor educaționale

Acțiuni prioritare:

- 7.2.1. Dezvoltarea și instituționalizarea mecanismelor de consultare a opiniei tuturor copiilor, fără discriminare, la toate nivelele de învățămînt, în conformitate cu standardele internaționale de participare a copiilor.
- 7.2.2. Revizuirea curriculei de formare inițială și continuă a cadrelor manageriale și didactice pentru integrarea conceptelor: drepturile copilului, opinia copilului, capacități în evoluție.
- 7.2.3. Instruirea cadrelor manageriale și didactice pentru înțelegerea conceptului de opinie a copilului și integrarea acestuia în demersul educațional.
- 7.2.4. Susținerea constituirii și activității consiliilor elevilor la nivel local, raional și național, în calitate de platforme de comunicare pentru evaluarea politicilor educaționale.

Obiectiv specific 7.3. Asigurarea educației parentale eficiente în vederea îmbunătățirii practicilor de îngrijire și educație a copiilor.

Acțiuni prioritare:

- 7.3.1. Elaborarea și promovarea la nivel național, local și instituțional a unor politici viabile privind educația parentală.
- 7.3.2. Conceptualizarea și promovarea educației parentale la nivel de formare inițială și continuă.
- 7.3.3. Elaborarea concepției și strategiei privind educația parentală pentru asigurarea îmbunătățirii practicilor de îngrijire și educație a copiilor.

- 7.3.4. Organizarea campaniilor de mediatizare și responsabilizare socială pentru educația parentală.
- 7.3.5. Elaborarea și implementarea programelor de educație parentală.
- 7.3.6. Asigurarea accesului la programele de educație parentală a familiilor și a altor persoane care îngrijesc de copii, inclusiv a familiilor defavorizate.
- 7.3.7. Instituirea serviciilor de asistență socio-psiho-pedagogică a familiei.
- 7.3.8. Eficientizarea pregătirii cadrelor didactice pentru oferirea serviciilor de educație parentală în cadrul programelor de formare inițială și continuă.
- 7.3.9. Formarea educatorilor parentali, după modelul practicilor internaționale.

Obiectiv specific 7.4. Promovarea parteneriatelor pentru educație.

Acțiuni prioritare:

- 7.4.1. Asigurarea implicării partenerilor sociali în procesul de elaborare a politicilor educaționale.
- 7.4.2. Promovarea schimburilor de experiență între instituții de învățământ și cadre didactice și manageriale.
- 7.4.3. Dezvoltarea mecanismelor de creare a parteneriatelor pentru educație de calitate.
- 7.4.4. Promovarea dialogului cu societatea civilă și cu mediul de afaceri pentru stabilirea domeniilor de interes comun și pentru rezolvarea problemelor educaționale și comunitare.
- 7.4.5. Elaborarea mecanismelor eficiente de stimulare a agenților economici să acorde asistență tehnică pentru dezvoltarea bazei tehnice și didactice a instituțiilor vocațional-tehnice, să susțină organizarea stagiilor practice de lungă durată pentru studenți și să participe în proiecte de organizare a modelului dual în învățământul vocațional-tehnic.
- 7.4.6. Participarea la programele și proiectele de cooperare la nivel regional și internațional promovate de organizațiile internaționale.

VI. IMPLEMENTAREA, MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA STRATEGIEI

Implementarea cu succes a acestei Strategii, care conține politici publice de un grad sporit de complexitate, necesită detalierea obiectivelor și planificarea acțiunilor prevăzute de Strategie, coordonarea acțiunilor de implementare, și monitorizarea activităților derulate. Pentru a determina dacă acțiunile planificate duc la rezultatele scontate, este nevoie și de o evaluare periodică a Strategiei.

PLANIFICAREA IMPLEMENTĂRII STRATEGIEI

Strategia va fi adoptată și, astfel, asumată la nivel de Guvern. Responsabilitatea primară pentru implementarea obiectivelor și acțiunilor specificate în Strategie va aparține Ministerului Educației. Strategia identifică obiective și acțiuni care țin și de competențele funcționale ale altor autorități publice centrale și, în special Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Economiei, Ministerul Sănătății și Ministerul Finanțelor, care vor contribui și ele la implementarea Strategiei. Pentru anumite acțiuni majore vor fi create grupuri de lucru, responsabile pentru elaborarea unor documente de politici tematice și pentru avansarea activităților menționate în strategie.

Procesele de implementare a Strategiei vor fi organizate atît pe baza documentelor de politici, cît și prin schimbări de ordin legislativ. Direcțiile strategice și obiectivele specifice stabilite în Strategie vor fi incluse în Programele de Dezvoltare Strategică ale autorităților publice centrale, iar implementarea acestora va fi planificată și realizată prin documentele de planificare strategică la nivel de ministere, în special Cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM), bugetul și planul anual de acțiuni. Această abordare va permite integrarea obiectivelor Strategiei în procesele administrative obișnuite și va evita povara birocratică și crearea percepției că acțiunile întreprinse reprezintă un efort adițional în îndeplinirea mandatului funcțional. Documentele de planificare strategică vor detalia acțiunile prioritare, vor stipula termenii de implementare, instituțiile responsabile, sursele de finanțare și indicatorii de monitorizare.

Cadrul legislativ pentru direcțiile strategice și obiectivele specifice stabilite în Strategie este asigurat în primul rînd prin noul proiect al Codului Educației, reglementările căruia sînt în concordanță cu prevederile Strategiei. Adoptarea Codului Educației și a altor acțiuni legislative care ar putea deveni necesare în timp va asigura implementarea reformelor la nivel național, local și instituțional. Acțiunile legislative, administrative și de politici publice, inclusiv formarea și sporirea capacităților resurselor umane, vor permite, prin efectul lor cumulativ, asigurarea restructurării întregului sistem de învățămînt.

FINANȚAREA STRATEGIEI

Costurile implementării acestei Strategii pot fi destul de mari și sînt dificil de estimat în absența unor detalii adiționale cu privire la modul specific de implementare a unor acțiuni prioritare. În consecință, costurile exacte pentru implementarea Strategiei vor fi estimate de către Ministerul Educației și alte autorități publice centrale în procesul de planificare strategică, în special în cadrul elaborării CBTM și a programelor bugetare, precum și în procesul de prioritizare a solicitărilor de finanțare din partea partenerilor de dezvoltare. Finanțarea proceselor de implementare a Strategiei va fi efectuată de la bugetul de stat, bugetele locale, prin atragerea de granturi, fonduri, sponsorizări și alte surse legale, accentul punîndu-se pe metodele de bugetare bazate pe proiecte, programe și performanță.

Chiar dacă costurile exacte pentru implementarea Strategiei nu pot fi prezentate decât în procesul de planificare operațională, cadrul general de cheltuieli poate fi apreciat, reieșind din costurile estimate în procesul planificării bugetare în Strategia Sectorială de Cheltuieli din CBTM 2014-2016 și proiectele de asistență externă programate pentru următorii câțiva ani.

Tabelul 7 prezintă bugetul estimat în învățământ conform CBTM 2014-2015. Aceste resurse financiare includ (i) cheltuielile curente de întreținere a instituțiilor din sistemul educației, cheltuielile de management al sistemului la nivel central și local și măsurile curente finanțate din bugetul educației precum acordarea burselor, organizarea evaluărilor naționale și internaționale, a olimpiadelor, activitățile extrașcolare, etc.; (ii) costuri estimative pentru măsuri noi, a căror bază legală este determinată. Bugetul estimat include toate cheltuielile pentru întreținerea sistemului de învățământ, inclusiv bugetele administrate de administrația publică locală.

Tabelul 8, mai jos, prezintă cheltuielile din bugetul estimat repartizat pe obiectivele specifice din Strategie, care include atât cheltuielile estimate în CBTM 2014-2016, cât și proiectele de asistență externă programate pentru următorii câțiva ani, care vin să susțină obiectivele Strategiei²⁴.

Analiza cheltuielilor denotă că nu toate obiectivele specifice pot fi finanțate din sursele existente. Această situație se datorează în parte faptului că majoritatea cheltuielilor din bugetul estimat în învățământ este orientată spre organizarea procesului de instruire la toate treptele de învățământ și nu poate fi, la această etapă, divizată și repartizată pe obiective. Totuși, și aceste resurse vor contribui la implementarea Strategiei, prin eficientizarea utilizării resurselor și reorientarea lor spre priorități și prin direcționarea produsului analitic al resurselor umane salarizate din bugetul de stat spre politicile prevăzute de Strategie. Cu alte cuvinte, realizarea unor acțiuni prioritare din Strategie, cum ar fi spre exemplu, implementarea măsurilor de prevenire și diminuare a abandonului școlar, va fi atinsă preponderent prin mobilizarea funcționarilor publici și altor angajați bugetari.

Acestea fiind spuse, Strategia prevede și obiective care nu vor putea fi realizate fără identificarea măsurilor adiționale de finanțare. O parte din costurile neacoperite au fost identificate deja în procesul de elaborare a proiectului Codului Educației. Aplicarea prevederilor Codului va necesita mijloace adiționale din banii publici:

- a) circa 16 milioane lei vor fi necesari anual pentru structurile instituționale nou-create;
- b) pentru perioada de „innoire” a corpului didactic din instituțiile de învățământ general, măsurile de susținere a tinerilor specialiști vor necesita circa 61 milioane lei anual;
- c) asistența socială pentru cadrele didactice, după pensionare, va constitui circa 6750 lei pentru persoana sau circa 21.9 milioane lei, în total, dacă în fiecare an se vor pensiona 10% din cadrele didactice.

²⁴ Estimările cheltuielilor din proiectele de asistență externă sînt efectuate în baza informației prezentate de partenerii de dezvoltare ai Ministerului Educației cu privire la obiectivele, bugetul și durata proiectului. Cheltuielile anuale reprezintă o estimare anualizată în baza bugetului și duratei proiectului. Conversia în lei a fost efectuată în baza ratelor de schimb utilizate de către Ministerul Finanțelor în procesul de planificare bugetară pentru anul 2014.

Tabelul 7. *Bugetul în învățămînt estimat în CBTM 2014-2016, mii lei*

Măsurile costificate	CBTM			Program bugetar
	2014	2015	2016	
Elaborarea politicilor educaționale: cheltuieli de management	49 600,3	51 234,6	51 558,5	Politici si management in domeniul invatamantului
Educația copiilor în instituțiile preșcolare	1 606 330,9	1 691 489,1	1 861 383,6	Educatie timpurie si invatamant prescolar
Educația copiilor în instituțiile primare și secundar generale	3 035 574,4	3 188 533,1	3 326 892,5	Învățămînt primar, gimnazial, liceal
Educația copiilor în instituțiile speciale	229 002,5	241 361,8	248 441,2	Învățămînt special
Organizarea procesului de instruire în școlile profesionale și de meserii	398 146,4	426 873,9	496 369,2	Învățămînt vocațional-tehnic secundar
Organizarea procesului de instruire în colegii	408 370,9	429 413,4	463 270,3	Învățămînt vocațional-tehnic postsecundar
Organizarea procesului de instruire în instituțiile învățămîntului superior	616 585,1	659 048,5	712 789,2	Învățămînt superior
Organizarea învățămîntului postuniversitar (medicină și administrare publică)	65 275,2	67 867,9	72 175,6	Învățămînt postuniversitar
Perfecționarea contunuu a cadrelor din învățămînt	16 929,8	16 937,5	16 946,7	Perfecționarea cadrelor
Evaluari naționale și internaționale	21 284,4	21 922,8	24 467,7	Servicii generale în educație și Curriculum
Educație extrașcolară	355 069,6	385 958,2	419 986,6	Educație extrașcolară
Servicii generale în educație (IT, contabil.centralizare r-ne)	182 833,1	284 955,5	310 602,7	Servicii generale în educație
Total:	6 985 002,6	7 465 596,3	8 004 883,8	

Finanțarea cheltuielilor neacoperite va fi asumată la fiecare etapă de planificare bugetară, în dependență de cadrul de resurse disponibile. O parte din cheltuielile neacoperite pot fi finanțate prin mobilizarea asistenței externe adiționale. Ministerul Educației va asigura orientarea asistenței externe spre acțiunile prioritare prevăzute de Strategie, și evitarea dublării eforturilor. În acest scop, în septembrie 2013, Ministerul Educației a instituționalizat Consiliul sectorial în domeniul asistenței externe și a efectuat cartografierea asistenței externe, creînd o bază de date a proiectelor planificate sau implementate cu asistență externă.

Tabelul 8. Cheltuieli conform obiectivelor Strategiei, mii lei

Nr.	Obiectivul specific	CBTM/Asistență externă			Program bugetar
		2014	2015	2016	
1.1.	Extinderea accesului la educația timpurie de calitate, astfel încât să fie asigurată sporirea ratei de includere în educația preșcolară a copiilor de 3-6 ani de la 82%, în 2012, până la 95%, în 2020, și a copiilor de 6-7 ani – de la 92%, în 2012, până la 98%, în 2020				
	<i>Proiectul "Parteneriatul Global pentru Educație", finanțat de UNICEF și Banca Mondială</i>	22985,6			
	<i>Proiectul pentru reabilitarea infrastructurii preșcolare, finanțat de Guvernului României</i>	352620,0			
	<i>Proiectul "Extinderea modelului de succes a educației incluzive preșcolare în Republica Moldova", finanțat de Agenția Cehă pentru Dezvoltare</i>	5866,8			
1.2.	Asigurarea accesului la învățământul general obligatoriu de 12 ani (liceu sau studii secundar profesionale), astfel încât, până în anul 2020, rata de includere a persoanelor de până la 19 ani să fie de 90%.				
1.3.	Sporirea atractivității și facilitarea accesului la învățământul vocațional/ tehnic, astfel încât ponderea elevilor care se orientează către aceste forme de învățământ să crească cu 10% până în 2020.				
1.4.	Creșterea participării la studii superioare în domeniile importante pentru dezvoltarea social-economică a țării, astfel încât ponderea absolvenților de studii superioare în rândul populației cu vârste cuprinse între 30 și 34 de ani să ajungă la 20% până în 2020.				
1.5.	Extinderea și diversificarea sistemului de învățare pe tot parcursul vieții, astfel încât, până în 2020, 10% din populația adultă (25-64 ani) să fi participat la programe de instruire.				ANOFM - 5 programe de sustinere
1.6.	Promovarea și asigurarea educației incluzive la nivel de sistem educațional, astfel încât să se realizeze o creștere anuală cu cel puțin 10% a accesului copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES) la educația				
	<i>includerea în state a cadrului de sprijin</i>	29864,5	29864,5	29864,5	Servicii generale în educație
	<i>crearea și dotarea centrelor de resurse de educație incluzivă</i>	37224,0	37224,0	37224,0	Servicii generale în educație
	<i>crearea serviciilor raionale/municipale de asistență psihopedagog</i>	22186,5	22186,5	22186,5	Servicii generale în educație
	<i>centrul republican de asistență psihopedagogică</i>	659,2	701,7	709,4	Servicii generale în educație
	<i>formarea cadrelor în educație incluzivă</i>	8729,0	8862,0	8862,0	Invatamant special
	<i>formarea cadrelor în educație incluzivă (prescolari)</i>	1388,5			Educație timpurie și invatamant prescolar
1.7.	Reintegrarea socioeducațională a copiilor aflați în instituțiile de tip rezidențial, care să ducă la reducerea numărului de copii aflați în aceste instituții cu 25%, către anul 2015, și cu 50%, până în anul 2020, și la transformarea, către anul 2015, a cel puțin 20%, iar către anul 2020 – a cel puțin 25% din instituțiile de învățământ de tip rezidențial în instituții de învățământ general.				
	<i>programe de invatamant general general și vocational pt copii aflați în detenție</i>	500,0	500,0	500,0	Invatamant special
1.8.	Asigurarea condițiilor și implementarea acțiunilor în vederea reducerii abandonului școlar în învățământul				

Nr.	Obiectivul specific	CBTM/Asistență externă			Program bugetar
		2014	2015	2016	
	primar și secundar general cu cel puțin 10% anual.				
1.9.	Asigurarea condițiilor favorabile integrării sociolingvistice a reprezentanților minorităților etnice și a persoanelor migrante.				
	<i>imbunatatirea calitatii invatarii limbii romane</i>	4887,5	5681,3	5681,3	
	<i>cursuri de limba romana pentru straini</i>	189,0	189,0	189,0	
1.10.	Dezvoltarea sistemului de consiliere și proiectare a carierei pe parcursul întregii vieți.				
1.11.	Asigurarea unui mediu școlar protectiv, capabil să prevină violența față de copii și să intervină prompt pentru identificarea, referirea și asistența copiilor victime ale violenței.				
2.1.	Asigurarea unei educații timpurii centrate pe copil și a tranziției de succes către școală.				
	<i>Proiectul "Un start bun în viață pentru copiii din mediul rural din Moldova", finanțat de Serviciul de Dezvoltare al Liechtenstein</i>	1862,0	8310,4		
2.2.	Asigurarea relevanței studiilor în învățământul primar și secundar general. (curricula)				
	<i>Proiectul pentru susținerea reformei în învățământ în Republica Moldova, finanțat de Open Society Foundation</i>	12733,5	4244,5		
2.3.	Asigurarea curriculară și metodologică a învățământului vocațional/ tehnic, în conformitate cu Cadrul Național al Calificărilor, până în 2020.				
	<i>pilotarea si implementarea curriculumului la ed.antreprenoriala</i>		4975,4		
2.4.	Modernizarea curriculumului universitar din perspectiva centrării pe competențe, pe cel ce învață și pe necesitățile mediului economic.				
2.5.	Promovarea cercetării ca instrument de formare profesională avansată și vector de susținere a performanței și calității în învățământul superior.				
3.1.	Sporirea atractivității profesiei de pedagog și atragerea și menținerea cadrelor performante în sistem, astfel încât vârsta medie a cadrelor didactice în sistemul de învățământ să scadă cu 3 ani până în 2020, salariul de debut în activitatea didactică să fie la nivelul salariului mediu pe economie și rata abandonului timpuriu al activității didactice să se diminueze cu 10%. (salarii si beneficii sociale)				
	<i>elaborarea sistemului nou de remunerare a cadrelor didactice</i>	1097,4	354,5	180,0	Politici si management in domeniul invatamantului
	<i>majorarea salariilor</i>				
	<i>beneficiile sociale</i>				
3.2.	Asigurarea unui echilibru cantitativ și structural al ofertei și cererii de cadre didactice pentru toate nivelurile sistemului educațional, astfel încât procesul de studii în toate instituțiile sistemului să fie asigurat integral cu cadre didactice calificate pe discipline.				
	<i>Proectul "Școala viitorilor profesori de limba engleză (FELT School)", finanțat de Serviciul de Dezvoltare al Liechtenstein</i>	709,9	295,8		
3.3.	Reconceptualizarea formării inițiale a cadrelor didactice prin dezvoltarea competențelor acestora, necesare				

Nr.	Obiectivul specific	CBTM/Asistență externă			Program bugetar
		2014	2015	2016	
	pentru realizarea noului parcurs educațional caracteristic unui mediu complex, a unei societăți globale a cunoașterii și în continuă schimbare.				
	<i>Dezvoltarea profesionala la locul de munca - serviciu mentorat</i>	4551,6			Educatie timpurie si invatamant prescolar
	<i>Implementarea in VETcursuri de antreprenoriat, limbi straine, etc</i>		1600,0		
4.1	Dezvoltarea sistemului național de standarde în educație				
	<i>elaborarea Standardelor Ocupationale si a cadrului national al calificarilor</i>	1600,0	1600,0	1600,0	Invatamant vocational-tehnic secundar
4.2.	Crearea cadrului instituțional pentru asigurarea calității în educație				
	<i>Crearea Inspectoratului Școlar de Stat pentru învățământul primar și general (inclusiv evaluarea cadrelor).</i>	14994,6	13716,3	6039,6	Asigurarea calitatii in invatamant
	<i>Crearea Agenției de Dezvoltare Curriculară și Evaluare</i>	1271,8	1295,9	1436,1	Asigurarea calitatii in invatamant
	<i>Crearea Agenției de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional</i>	3000,0	3000,0	3000,0	Asigurarea calitatii in invatamant
5.1	Îmbunătățirea planificării și a managementului rețelei instituțiilor de învățământ.				
5.2.	Eficientizarea finanțării educației.				
	<i>expertii pe FF din WB PRIM</i>	1060,0	1012,8	321,5	Politici si management in domeniul invatamantului
	<i>elaborarea mecanisme noi de finantare institutii prescolare</i>		580,0		Educatie timpurie si invatamant prescolar
5.3.	Modernizarea infrastructurii și a bazei tehnico-materiale a instituțiilor de învățământ.				
	<i>managementul lucrarilor</i>	561,2	696,3	1864,7	Politici si management in domeniul invatamantului
	<i>lucrari de modernizare a institutiilor inv.primar si general</i>	90237,3	99198,8	132923,1	WB PRIM
	<i>modernizarea invatam prescolar</i>	3605,3			Educatie timpurie si invatamant prescolar
	<i>modernizarea caminelor inv.profesional si salilor de studii</i>	9296,0	40292,6	55000,0	Invatamant VET + Inv colegii
	<i>centrele de excelenta institutii vocationale</i>	4000,0	84000,0	130000,0	Invatamant vocational-tehnic secundar
	<i>modernizarea caminelor inv. superior</i>		12582,2		
5.4.	Asigurarea cu manuale și materiale didactice.				
	<i>institutiile prescolare</i>	15774,6			Educatie timpurie si invatamant prescolar

Nr.	Obiectivul specific	CBTM/Asistență externă			Program bugetar
		2014	2015	2016	
	<i>VET (sau la 1.5)</i>		1600,0	1600,0	Invatamant vocational-tehnic secundar
	<i>institutiile primare si secundar generale</i>	26520,3	39849,2	29838,4	Curriculum scolar
6.1.	Sporirea accesului la educație de calitate prin dotarea instituțiilor de învățământ cu echipamente moderne, utile procesului de studii.				
	<i>implementarea soft educationale in VET</i>		6400,0	4800,0	Invatamant vocational-tehnic secundar
6.2.	Dezvoltarea competențelor digitale prin elaborarea și aplicarea conținuturilor educaționale digitale în procesul educațional.				
	<i>1:1 e-learning in 15 (10) institutii</i>	6000,0	6000,0	6000,0	Invatamant gimnazial
6.3.	Creșterea eficacității și eficientizarea managementului școlar la nivel de sistem, școală și clasă prin intermediul tehnologiilor informaționale (EMIS)	2227,8	929,4	537,5	Politici si management in domeniul invatamantului
7.1.	Responsabilizarea societății pentru asigurarea unei educații de calitate.	668,4	678,6	689,4	Politici si management in domeniul invatamantului
7.2.	Sporirea participării elevilor la procesele de luare a deciziilor, inclusiv la elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor educaționale				
7.3.	Asigurarea educației parentale eficiente în vederea îmbunătățirii practicilor de îngrijire și educație a copiilor				
7.4.	Promovarea parteneriatelor pentru educație				
	Total:	292094,5	425571,0	481047,0	

MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA STRATEGIEI

În contextul implementării Strategiei, va fi desfășurat procesul de monitorizare a realizării acțiunilor și evaluare a rezultatelor obținute. Procesul de monitorizare și evaluare vine să asigure că acțiunile prioritare ale Strategiei sînt întreprinse și că ele duc la atingerea obiectivelor și viziunii formulate în Strategie.

Ministerul Educației va coordona toate acțiunile prevăzute în strategia pe termen lung și procesele de planificare pe termen scurt-mediu. Monitorizarea implementării se va face permanent cu elaborarea rapoartelor anuale. Aceste rapoarte vor analiza în ce măsură sînt detalizate, planificate și îndeplinite acțiunile prioritare prevăzute în Strategie.

De două ori pe durata implementării strategiei, Ministerul Educației va elabora rapoarte ample de evaluare a atingerii obiectivelor prevăzute de strategie și a schimbărilor efectuate în procesul implementării. Aceste rapoarte vor analiza în ce măsură acțiunile prioritare au dus la realizarea obiectivelor și viziunii Strategiei. Atingerea rezultatelor scontate va fi evaluată în baza indicatorilor de rezultat prezentate în Tabelul 9.

Tabelul 9. Indicatorii de monitorizare a Strategiei

Indicator	Sursa	Valoarea inițială (2012 sau anul indicat)	Ținta intermediară (2017)	Ținta finală (2020)
Acces				
Rata de înrolare în educația preșcolară (3-6 ani), %	BNS	82	90	95
Rata de înrolare în educația preșcolară (6-7ani), %	BNS	92	96	98
Rata brută de înrolare în învățământul primar, %	BNS	93,8	97	98
Discrepanța între mediul rural și urban, %	BNS	21,3	8	5
Rata brută de înrolare în învățământul gimnazial, %	BNS	90,1	95	98
Discrepanța între mediul rural și urban, %	BNS	14,4	7	3
Numărul copiilor care au abandonat școala	ME	143	100	57
Numărul copiilor cu CES care frecventează școlile convenționale	ME	3.500	4.550	5.600
Numărul copiilor aflați în instituții de tip rezidențial	ME	1.700	1.275	850
Numărul instituțiilor de tip rezidențial transformate în instituții de învățământ general, %	ME	35	28	26
Rata de includere în învățământ a persoanelor pînă la 19 ani, %	BNS	87,2	90	95
Proporția școlilor de circumscripție care corespund standardelor de calitate pentru o școală prietenoasă copilului, %	ME, în baza evaluării unei companii independente	-	35	70
Relevanță				
Proporția persoanelor ocupate de 25-34 ani care au doar studii primare sau general secundare,%	BNS	43 (2013)	40	35
Creșterea ponderii elevilor care se orientează spre VET, puncte procentuale	BNS	-	5	10
Numărul de standarde ocupaționale elaborate	ME	4 (2013)	50	150
Pondere absolvenților cu studii superioare în rîndul populației de 30-34 ani, %	BNS			20

Rata de acoperire cu calculatoare, elev/student per computer	ME	20	15	10
Creșterea ponderii populației de 25-64 ani care a participat la programe de învățare pe tot parcursul vieții, puncte procentuale	ME, în baza datelor BNS	-	5	10
Calitate				
Rezultatele PISA, % din media OECD	OECD			
Lectură/citire		78,7 (2009+)	85,0	90,0
Matematică		80,0 (2009+)	85,0	90,0
Științe		82,4 (2009+)	87,0	93,0
Numărul instituțiilor de învățământ, în care discrepanța între media pe anii de studii și media examenului de bacalaureat este mai mare de 1,5 puncte	ME (Agenția de Examinare și Evaluare)	249	150	50
Ponderea programelor acreditate în numărul total de programe, %	ME (ANACIP)	0	25	50
Proporția cheltuielilor în știință și cercetare care revine universităților, %	Agenția de Finanțare în Cercetare	16,4 (2013)	40	60
Indicele Hirsch de productivitate în cercetare, % din media pe Europa de Est	SCImago	13,1	20	50
Raportul elev/cadru didactic	ME, în baza datelor BNS	11	15	17
Salariul de debut în activitatea didactică, MDL, % din salariul mediu pe economie	BNS	87		100
Rata abandonului timpuriu al activității didactice, %				Scadere cu 10%
Vârsta medie a cadrelor didactice în învățământ, ani	BNS			Scadere cu 3 ani
Ponderea cadrelor didactice cu grad didactic unu și superior, %	ME	10,7	12	20
Ponderea cadrelor manageriale care dețin grad managerial	ME	28,4	35	50

VII. RISCURI ÎN PROCESUL DE IMPLEMENTARE A STRATEGIEI

Analiza situației actuale ne demonstrează că problemele în educație se datorează nu doar declinului demografic, metodelor învechite de predare, sau sistemului imperfect de dezvoltare profesională pentru cadrele didactice. Sistemul de educație nu există în izolare și este afectată de eroziunea bunei guvernări, care afectează toată societatea, inclusiv instituțiile statului, organizațiile societății civile, cadrele didactice și manageriale, părinții și chiar copiii. De aceea, riscurile în procesul de implementare a reformelor într-un domeniu atât de vast cum este educația sînt multiple, iar implementarea cu succes a Strategiei poate fi atinsă doar dacă viziunea și obiectivele ei vor fi asumate atât la nivel guvernamental, cît și la nivel social.

Strategia este expusă următoarelor riscuri:

1. Instabilitate politică și schimbări globale de conjunctură
2. Lipsa consensului politic între grupurile vizate de Strategie pe politicile și acțiunile legislative propuse.
3. Capacități slabe de implementare la nivelul autorităților publice centrale, locale și la nivel de instituție;
4. Rezistența atât instituțională, cît și la nivelul factorului uman la schimbările propuse în Strategie;
5. Insuficiența resurselor financiare pentru a acoperi cheltuielile asociate cu implementarea acțiunilor Strategiei;
6. Capacități reduse în coordonarea și monitorizarea implementării acțiunilor stipulate în Strategie.

Ministerul Educației va întreprinde toate măsurile necesare pentru a reduce riscurile pe care le poate influența, dar și pentru a evita emergența riscurilor imprevizibile. Ministerul Educației va desfășura un proces cuprinzător de comunicare și consultare pentru a obține un consens cît mai larg al societății și al forțelor politice pe Strategie și acțiunile legislative ce rezultă din aceasta, în special Codul Educației, în vederea asigurării durabilității implementării prevederilor acestor documente. Ministerul va investi în fortificarea capacităților tuturor instituțiilor implicate în implementarea strategiei. Riscurile financiare vor fi abordate prin continuarea implementării măsurilor de îmbunătățire a eficienței cheltuielilor publice în educație, păstrarea mijloacelor economisite în sector, planificarea mai bună a resurselor interne în Cadrul Bugetar pe Termen Mediu (CBTM) și atragerea surselor suplimentare, inclusiv externe. O parte din acțiunile prevăzute în strategie sînt deja incluse în CBTM, iar pentru altele, sursele urmează să fie identificate.

Atingerea obiectivelor din Strategie depinde atât de voința politică și capacitățile Ministerului Educației, cît și de disponibilitatea altor autorități de a contribui la realizarea viziunii Strategiei. Asumarea Strategiei la nivelul întregului Guvern reprezintă o condiție-cheie pentru realizarea viziunii și obiectivelor propuse. Mai mult ca atât, implementarea acestei Strategii necesită acțiuni convergente din partea altor actori importanți în domeniul educației, cum ar fi autoritățile publice locale, instituții de învățămînt, și corpul cadrelor didactice și managerială. În consecință, adoptarea Codului Educației și a altor acțiuni legislative, coordonate cu prevederile Strategiei, este esențială pentru succesul implementării ei.

NOTĂ DE ARGUMENTARE
cu privire la proiectul Strategiei Sectoriale de Dezvoltare pentru anii 2014-2020
„Educația – 2020”

Proiectul Strategiei Sectoriale de Dezvoltare pentru anii 2012-2020 „Educația – 2020” (în continuare – Strategia) derivă din necesitatea coordonării integrate a procesului de planificare strategică sectorială în domeniul educației, consolidării reformelor demarate în învățământ și asigurării modernizării continue a sistemului de educație, reprezentând o continuitate a acțiunilor proiectate în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova – 2020” și în alte documente de politici relevante.

La elaborarea Strategiei s-a ținut cont de cadrul normativ și de politici existent, de realizările și deficiențele politicilor naționale și sectoriale implementate anterior, de exigențele integrării europene, de experiența națională și internațională din domeniu, Strategia întemeindu-se pe cercetările științifice fundamentale și aplicative, necesitățile sociale și educaționale, pe principiile unanim recunoscute cu privire la drepturile omului și ale copilului și ale egalității de gen. Elaborarea Strategiei a fost precedată de desfășurarea unor studii și analize complexe în sectorul educației, care constituie un vast suport informațional pentru identificarea problemelor și a soluțiilor privind modernizarea și dezvoltarea sistemului de educație.

Strategia stabilește obiectivele și sarcinile pe termen mediu și lung în vederea dezvoltării educației, definește orientările și direcțiile prioritare de dezvoltare a sistemului de învățământ din Republica Moldova în perspectiva integrării europene. Conceptul și obiectivele politicii de dezvoltare sunt conforme experienței țărilor europene, corespund aspirației de integrare în spațiul educațional european, axându-se pe asigurarea unei interconexiuni relevante între specificul contextului național și tendințele europene și cele globale de dezvoltare a învățământului.

Strategia este structurată în baza a trei piloni – acces, relevanță, calitate – și include viziunea strategică pe fiecare componentă, obiectivele generale și specifice, acțiunile prioritare, mecanismele de finanțare și costurile acțiunilor ce urmează a fi întreprinse.

În sensul prezentei Strategii sunt utilizate și dezvoltate noțiunile definite în proiectul Codului educației, a cărui aplicare este condiționată de existența documentelor de politici care să stabilească etapele distincte de implementare a procesului de reformare și modernizare a învățământului din Republica Moldova.

Opțiunile expuse în Strategie sunt rezultatul unui proces de consultări ample, organizat în august-septembrie 2013, cu reprezentanții mediului academic și pedagogic, ai autorităților administrației publice locale și centrale, ai societății civile și alte părți interesate. În procesul de definitivare a Strategiei, Ministerul Educației a examinat numeroase comentarii și propuneri prezentate de către cadrele didactice în cadrul conferințelor pedagogice anuale, organele locale de specialitate în domeniul învățământului (direcțiile de învățământ), Academia de Științe a Moldova, precum și de un șir de organizații neguvernamentale și internaționale.

Procesele de implementare a Strategiei vor fi organizate pe baza documentelor de politici ale autorităților publice centrale vizate în Strategie. Direcțiile strategice și obiectivele specifice stabilite în Strategie vor fi incluse în Programele de Dezvoltare Strategică ale autorităților publice centrale, iar implementarea acestora va fi planificată și realizată prin documentele de planificare strategică la nivel de ministere, în special Cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM), bugetul și planul anual de acțiuni. Această abordare va permite

integrarea obiectivelor Strategiei în procesele administrative obișnuite și va evita povara birocratică și crearea percepției că acțiunile întreprinse reprezintă un efort adițional în îndeplinirea mandatului funcțional. Documentele de planificare strategică vor detalia acțiunile prioritare, vor stipula termenii de implementare, instituțiile responsabile, sursele de finanțare și indicatorii de monitorizare.

Finanțarea acțiunilor prioritare va fi planificată în Strategiile Sectoriale de Cheltuieli, conform volumului finanțării instituționale și limitelor de cheltuieli stabilite în Cadrul bugetar pe termen mediu în vigoare, iar finanțarea anuală a măsurilor va fi planificată în bugetele anuale. În funcție de caz, atunci când realizarea unor măsuri, care nu au acoperire financiară, se impune ca fiind imperativă, urmează a fi inițiată identificarea surselor de finanțare suplimentară. Finanțarea cheltuielilor neacoperite va fi asumată la fiecare etapă de planificare bugetară, în dependență de cadrul de resurse disponibile. O parte din cheltuielile neacoperite pot fi finanțate prin mobilizarea asistenței externe adiționale.

Ministru,

Maia Sandu